

MEILĖS GELMĖSĖ

Ištrauka

II skyrius

SUTUOKTINIŲ MEILĖ IR SANTUOKOS
SAKRAMENTAS

Meilės lygmenys

- Daugelis supainiojimų, regis, kyla iš to, kad žodis "meilė" šiandien nieko nebereiškia. Gal galėtumėte paaiškinti įvairias žodžio "meilė" reikšmes? Kas yra meilė iš esmės?

- Reiktų pamėginti grįžti prie mūsų pačių patyrimo - kas niekada nepatyrė meilės, negali apie ją kalbėti. Kalbės teoriškai, išprotaus ar logiškai išmąstys, o tai, žinoma, kaip tik ir yra nekalbėjimas apie meilę. Taigi reikia pasistengti suprasti, kas yra pati sąmoningiausia meilė - draugystės meilė, kai du žmonės susitinka, susipažįsta ir pamažu vienas kitą pažindami bei dažnai kartu darbuodamiesi pamilsta vienas kitą.

Kartais viskas prasideda labai tiesmukai, kada koks nors žmogus mus patraukia. Arba labai užslėptai, sakyčiau, santūriai. Tačiau visada susiduriama su ta pačia tikrove - gėriu, kuris traukia. Patraukia asmuo, kuris tau yra gėris. Tas asmuo užvaldo, apima tave. Tada žinai, kad tavyje esama kažko labai stipraus. Bundanti meilė mumyse yra pati stipriausia, pati galingiausia energija. Ir kartu pats švelniausias dalykas - švelnus kaip lizdo pūkelis. Meilė - tartum širdies pūkelis, bet sykiu pasirodanti su didžiausiu smarkumu ir jėga, kokia tik gali būti, - esi gėrio patrauktas. Negalime rasti tinkamų žodžių apie meilę. Mūsų kalba nėra meilės kalba. Ji kilusi iš mūsų proto, - racionalus, intelektualus kalbėjimas. Kalbėdami apie meilę, beveik nuolatos esame verčiami išryškinti priešybes, idant suprastume, kad jos yra pranokstamos - sakytume, meilė verčia išeiti iš savęs, ji ekstatiška. Esi traukiamas link kito, link mylimo asmens. Tai savotiška ekstazė, visiškai nematoma, vidinė. Imi galvoti vien tik apie tą žmogų. Į jį susikoncentruoji, esi jo apimtas, į jį nukreiptas. Ir kartu galime sakyti, kad meilė žmogų padaro imlų: mažiausias to asmens žvilgtelėjimas pasiekia tavo esybės gelmę, giliai priimi menkiausią mylimo žmogaus dėmesio ženklą.

Šitai pasidarai imlus mylimam žmogui ir kartu esi nešamas link jo. Tai beveik prieštaringa. Be meilės tai būtų prieštaringa - eiti link ko nors yra viena, o jį priimti jau visai kas kita. O štai meilės plotmėje abu šie dalykai sudaro viena - meilė sukuria ekstazę ir sykiu imlumą kito atžvilgiu, gebėjimą jį priimti ir jį nešioti savyje. Jo nenešioji realiai! Filosofiskai pasakytume, kad nešiojame kitą "intencionaliai". Šį žodį filosofai išrado, kad nurodytų tai, kas realu, bet išgyvenama mūsų dvasioje. Tai kažkas, ką nešiojamės savyje, - ne tokia tikrovė, kokią matome, kokia ji egzistuoja ne mumyse, kokią ją paliečiame, bet kur kas labiau vidinė tikrovė. Taigi savyje nešiojamės tą, kuri

mylime. Kaip tik todėl meilė padaro mus tokius pažeidžiamus. Kai tik pamilstame žmogų, mus domina visa, ką jis daro, todėl tampame pažeidžiami. Beje, tai paaiškina, kodėl žmogui taip sunku mylėti - jis taip ilgai kovojo už savo autonomiškumą, kad niekada nenorės jo prarasti, ypač jeigu jis nors truputį intelektualas. Kai myli, pasidarai priklausomas, o tai nelabai smagu! Prarandi, sakyčiau, senbernio autonomiją, žmogaus, mylinčio tik knygas ir tam tikrus intelektualinius ieškojimus arba tapybą, - tai, kas kyla iš tavęs paties. Meilė staiga ištraukia iš viso to. Tuomet paveikslai, teptukai, knygos - viskas išnyksta pasirodžius mylimam asmeniui ir visa tai tampa reliatyvu, paliekama nuošaly, - mylimas asmuo apima viską. Pasidarai pažeidžiamas jo atžvilgiu ta prasme, kad visa, kas paliečia jį, paliečia ir tave. Tada jau nebesi vienas, bet susietas su kitu. Anksčiau kreipei dėmesį į tai, kas rūpi tau. Meilės dėka staiga pasikeitė ir tau rūpi tai, kas rūpi kitam. Taigi pasidarai labai pažeidžiamas ir kartu labai stiprus - meilė suteikia didžiulę jėgą, duoda jėgų kovoti. Kai myli, pašėlsti ir esi pajėgus pulti į bet kokią kovą dėl mylimo žmogaus, kad jį išvaduotum, jam padėtum, jį palaikytum. Esi tam, kad kartu su juo viską pakeltum ir kovotum. Tuomet, netgi mėgdamas ramybę, dėl jo sutiksi įsivelti į peštynes. Meilė mumyse sukuria kažką stebinančio - tą iš mūsų pačių, iš mūsų esybės gelmių, iš dvasinės sielos kylančią jėgą, kuri nešdama mus link mylimo žmogaus leidžia jį saugoti savo esybės gelmėje.

Iš tikrųjų tokia dvasinė meilė visuomet yra susijusi su tuo, ką vadiname aistringa meile, tačiau visada galime jas aiškiai skirti. Aistrinė meilė kartais gimsta prieš dvasinę, kartais po jos. Aistrinė meilė gali vesti į dvasinę arba būti šios apraiška ir sklaida. Kilmės požiūriu aistrinė meilė yra pirmoji, tad ties ja ir sustokime. Tačiau gali atsitikti ir taip, kad dvasinė meilė liks tartum atskirta nuo bet kokios aistrinės meilės. Juk vieną žmogų gali mylėti aistringai, o kitą - dvasiškai.

Gerai pažįstame aistrų meilę - pavyzdžiui, geram vynui! Vynas tave traukia, ir sakai, kad mėgsti gerą vyną... O iš tikrųjų mėgsti vyną, kuris tau yra geras. Sieki ne vyno gerovės, bet vyno, kuris tau malonus ir skanus. Aistrine meile gėrį užvaldai. Kai mėgsti vyną, nori turėti butelį kišenėje, kur nors pašonėj. Pasiėmęs jį gali padaryti tai, ko kitokiom sąlygom niekaip nepadarytum. Galvoji, kad vynas tau priklauso vien dėl to, kad jį mėgsti. Nepaprastas dalykas - kai tik pamėgsti ką nors, tai tau ir priklauso! Net nesusimąstai, kad galbūt nebepriklauso kam nors kitam. Manai, kad tavo meilė vienai ar kitai tikrovei suteikia pirmumo teisę į ją. Visų kitų teisės antrinės, tik tavoji svarbi. Aistrinė meilė savinasi ir yra nepakanti. Tuo ji pirmiausia skiriasi nuo dvasinės meilės, kurią psichologai pavadintų "pasiaukojančia". Iš tikrųjų ji žmogų neša link kito. Tad labiau ją tiktų vadinti ekstatiška, o ne pasiaukojančia, nes tam, kad meilė taptų pasiaukojanti, reikalingas to, kuriam aukojamasi, sutikimas. Nebent "pasiaukoti" reikštų "palikti save" - tai ekstazė. Meilė yra ekstatiška, verčianti išeiti iš savęs ir eiti į kitą. Dvasinė meilė yra pakanti, o nepakanti tik tiek, kiek susijusi su aistra.

Dvasinė meilė nukreipta į dvasinį gėrį, t.y. asmenį, o aistrinė meilė visada nukreipta į jutiminį gėrį. Aistrinė meilė įgauna skirtingus pavidalus priklausomai nuo to, ar jutiminis gėris yra čia pat, ar jo nėra, ar jis neprieinamas. Kai gėris čia pat, juo naudojiesi. Kai jo nėra - trokšti. Kai jis nepasiekiamas - nusimeni, liūdi arba puoli į neviltį. Labai įdomu matyti, kad aistros lygmenyje jutiminis gėris dėl savo ribotumo gali sužadinti

neapykanta. Labai lengvai galima pereiti nuo meilės aistros prie neapykantos aistros, ir tai priklauso nuo to, kiek trokštamas jutiminis gėris lieka nepasiekiamas. Jis sukelia liūdesį, kančią, kai yra neprieinamas. Tad kadangi jutiminė meilė žeidžia, norisi atsakyti kitaip, ir tuomet gali gimti savotiška neapykanta. Atmeti kiek galima labiau tai, ką anksčiau mylėjai, trokšti būti kiek įmanoma toliau. Neapykanta atitolina, atitraukia, verčia vengti to, ką laikai jutiminiu blogiu, kuris žeidžia ir kurio nebegali pakęsti. Kai tas jutiminis blogis yra arti, imi liūdėti. Šis jutiminio gėrio ir blogio ryšys yra būdingas aistrai, dvasios lygmenyje to visiškai nėra. Jame niekuomet nepereinama nuo meilės prie neapykantos. O jeigu pereini nuo meilės prie neapykantos ir manai, kad tai buvo dvasinė meilė, vadinasi, joje būta nepaprastai daug aistros. Tikra dvasinė meilė negali virsti neapykanta. Ji gali nesireikšti ar reikštis menkai dėl intensyvumo stokos, bet ji nevirsta neapykanta. Tik jutiminė meilė, būdama ribota, gali staiga įgauti visai naują pobūdį, pasirodyti kaip žeidžiantis blogis.

Aistrinėje meilėje yra dar trečias dalykas - nirštas, pasireiškiantis pykčio protrūkiais. Pyktis - tai dar meilė, nelaiminga meilė. Juk gerai žinome, kad nesupyksta tas, kuris nemyli. Pyktis, be to, yra dar ir gyvybingumo ženklas. Psichologai tą labai gerai žino: kai baisios neurozės apimtas pacientas pyksta, jie džiaugiasi, nes tai įrodymas, kad dar šis tas likę. Jis dar ne visai palaužtas. Supykstam pajutę sumaištį, kuri žeidžia mylimus žmones. Tuomet norisi atstatyti tvarką. Niekas nepyksta dėl neutralios tikrovės, o tik dėl to, kas žeidžia mylimus žmones, t.y. netvarkos, - tada padarai viską, kad atstatytum tvarką. Pykti - kaip tik atstatyti tai, kas buvo sugriauta, panaikinti netvarką. Pyktis siekia sunaikinti netvarkos šaltinį, kad sugrįžtų tvarka.

Be pykčio, esama dar kitų, smulkesnių meilės aistros modalumų. Tai narsa, - kai siekiame sunkiai prieinamo gėrio. Baimė, jos priešingybė, - kai sunkiai pasiekiamas gėris gąsdina kaip tik tuo sunkumu. Narsa gimdo viltį, o baimė - neviltį.

Aiškiai matome visą aistrų sritį. Galima sakyti, kad aistrinė meilė turi vienuolika modalumų. Tai labai įdomu. Egzistuoja aistrinė meilė. Ir ji nuolatos pasirodo skirtingais pavidalais. Taigi aistrų lygmenyje meilė turi tarsi dešimtį veidų.

- Jei teisingai supratau, Jūs skiriate dvasinę meilę, kai pirmiausia mylimas kitas asmuo dėl jo paties, ir aistrinę, kai myli labiau dėl savęs. Tačiau dažnai jos abi būna susipynusios.

- Praktiškai jos labai susipynusios, tačiau visuomet yra vyraujanti pusė. Todėl ir galime žmogui pasakyti: "Tu toks aistringas", nes matome, kad vyrauja noras pasisavinti. Ir galima pasakyti atvirkščiai: "Tu taip nuostabiai myli, užmiršdamas save! Myli kitą žmogų dėl jo paties ir tarnauji jam". Akivaizdu, kad pati savaime aistra nėra bloga. Gerai, kai žmogus aistringas. Tačiau dvasinę meilę užslopinanti aistra pasidaro siaubinga. Tai paaiškina, kaip gali žlugti draugystės meilė. Kai astringumas neatitaisomas, nepalenkiamas vėl tarnauti dvasinei meilei, jis gali imti dominuoti ir taip pastarąją užslopinti. Užgesinęs dvasinę meilę, kitą imi traktuoti pagal save. Tai paaiškina, kaip meilės ryšiai, iš pradžių buvę tikri, gali išsigimti dėl to, kad viską pasiglemžė aistrinė meilė. Juk ieškojai vien tik malonumo, vien tik meilės jausmo.

Iš tikrųjų ir čia reikia perskyros - jausmai priklauso aistrų plotmei, o tikroji meilė pranoksta jausmą. Tikroje, dvasinėje meilėje mylėti ir norėti mylėti yra tas pats. Kaip tai sunkiai suvokiama! Norėti mylėti ką nors ir mylėti - taip lengvai supriešiname šiuos du dalykus, nes manome, kad meilė būtinai turi būti kažkas spontaniška, staigu, kone instinktyvu. Noras mylėti mums iš karto atrodo kaip pareiga. Bet noras mylėti nėra pareiga - tai pati meilė, norinti, kad mes mylėtume. Dvasinė meilė gimdo mūsų valią mylėti ir nori, kad ši valia mylėti būtų kuo stipresnė. Taigi nėra jokios pareigos. Ši valia mylėti iš tikrųjų glūdi pačioje meilėje.

- Vadinas, galima tikrai mylėti nejaučiant, kad myli, mylėti ir to nejausti?

- Taip, gali taip atsitikti. Gali būti tokių akimirku. Gyvenant bendrą gyvenimą, jutimiškumas susidėvi, ir tenka išgyventi labai sunkių, labai varginančių laikotarpių. Tada visiškai nieko nebejauti. Netgi atrodo, kad tavęs nebemyli. Būtent čia slypi didžiulis pavojus - jeigu myliu kitą žmogų tik tiek, kiek jaučiu, kad jį myliu, tada tokiomis sunkiomis akimirkomis jį pražiopsau, ir mes abu imame garmėti žemyn. Reikia suprasti, kad valia mylėti pranoksta visus įmanomus jausmus, nes noriu mylėti draugą dėl jo, o ne dėl savo pasitenkinimo. Noriu jį mylėti, nes pasirinkau jį, nes tai mano draugas, jis vertas meilės. Aš noriu mylėti būtent jį. Tada pranokstu bet kokius jausmus, ir valia mylėti tampa vyraujanti. Tai ir leidžia sakyti, kad "norėti mylėti" reiškia "mylėti".

Svarbu aiškiai suprasti, kad ši valia mylėti pranoksta netgi bet kokią sąmoningumą ir pažinimą. Meilė siekia daug toliau nei sąmonė ir žinojimas, kadangi meilę manyje sužadina pažintasis gėris, kuris traukia mane.

Būtent gėris mane patraukia ir lemia mano meilę. Kad mylėtum, būtina pažinti tą gėrį, tačiau pažinimas nėra meilės matas. Jei meilė būtų matuojama pažinimu, mylėčiau ne patį gėrį, bet savo pažinimą. Taigi vis dar rūpėčiau aš, o ne kitas. Mylėti kitą dėl jo paties kaip tik ir yra mylėti pranokstant sąmonę ir pažinimą, kad myliu. Reikia pasiekti pakankamai didelį skaidrumą meilės plotmėje, kad mylėtum tikra, dvasine meile.

Aistrinė meilė dar gali skleistis vaizduotėje. Tada mano meilė bus romantiška. Atsitinka šitaip. Juk yra žmonių, gyvenančių romantiška meile. Jie "skrajoja padebesiais". Nenori matyti tikrovės. Jiems patinka susikurtos svajonės. Jie pilni romanų ir svajoja. Tai baisu, o kartu tai gali būti ir gražu. Iš tikrųjų gražu matyti visiškai idealiai mylintį žmogų. Tačiau tai baisu, nes vieną dieną atsipeikėję šie žmonės pamato, kad jie myli idealą, o ne tikrą asmenį.

- Norite pasakyti, kad idealas sunaikina meilę?

- Idealas gali tapti meilės varžovas, bet nebūtinai ją sugriauna. Kai kuriems žmonėms reikalingas idealas, kad galėtų mylėti. Kitiems būdingas kur kas didesnis realizmas - jie iš karto nori mylėti žmogų. Tačiau yra tokių poetiškų žmonių, kuriems reikia tam tikro idealo, kad jie galėtų mylėti. Svarbu, kad šis idealas meilės plotmėje niekada netaptų gėrio varžovu. Gėrio vaizdinys neturėtų leisti man apsiriboti pažinimu ir sutrukdyti gėriui mane patraukti.

O juk taip gali nutikti - galima mėgautis susikurtu kokio nors žmogaus įvaizdžiu. Sakai sau: šitas žmogus pats mieliausias iš visų, kokius tik yra tekę sutikti. Taip, tai tiesa - tam tikru aspektu! Todėl nenorėsi matyti kitų jo aspektų, nes tada subyrėtų susikurtas įvaizdis ir nebegalėtum gyventi savo svajone. Aiškiai matyti kai kurių žmonių gynybinė pozicija - jie niekaip nenori palikti vienintelės perspektyvos, iš kurios žvelgia į kokią nors tikrovę. Tartum menininkas, kuris nori matyti romaninę bažnytėlę tik iš vienos pusės ir sako: "Visa kita gali mane nuvilti, nenoriu". Meno srityje toks požiūris teisėtas. Aš tikrai turiu teisę pasirinkti, iš kurio šono žiūrėti į skulptūrą ir sakyti: "Aš į ją žiūrėsiu tik taip. Man rūpi tik tai". Mene tai visiškai teisėta, tačiau ne meilėje, kadangi ji reikalauja mylėti asmenį. Turiu jį mylėti tokį, koks jis yra, o ne tokį, kokį įsivaizduoju. Jei mylėsiu tokį, kokį įsivaizduoju, po kurio laiko jo nebemylėsiu. Myliu susikurtą idealą, o ne konkrečią tikrovę - tokia, kokia ji yra.

- Ar čia nesupainiojamas grožis ir gėris?

- Taip, supainiojamas grožis ir gėris.

- Gal galėtumėte patikslinti, kuo skiriasi grožis ir gėris?

- Gėris, kaip jau sakiau, mus traukia, o grožis vilioja. Tačiau svarbiausia, kad grožis priklauso pažinimo - jutiminio arba intelektualinio - plotmei. O pažinimas visuomet susijęs su tam tikra abstrakcija. Būtent todėl galima rinktis vieną perspektyvą ir visai nenorėti žiūrėti į ką nors kita. Štai, pavyzdžiui, šis krucifiksas - jis man patinka iš šito šono, kitų nenoriu matyti. Tai teisėta, nes tai pažinimo plotmė, o pažinimas visuomet implikuoja tam tikrą abstrakciją. O gėris egzistuoja, ir myliu būtent realų gėrį, kuris mane patraukia ir tampa mano meilės matu. Jis mane traukia, idant tikrai galėčiau veržtis į tą gėrį. Taigi neturiu teisės išsirinkti tik vieną perspektyvą, nes tai būtų tam tikras idealizmas.

- Man vis tiek neaiškus skirtumas tarp "suvilioti" ir "patraukti".

- Patraukti - tai sužadinti meilę. Tik meilės dėka suprantu, ką reiškia būti patrauktam. Niekada nepamirškime šių Šventraščio žodžių: "Kai būsiu pakeltas nuo žemės, visus patrauksiu prie savęs". Tai puikiausiai paaiškina, ką reiškia patraukti. Tėvas patraukia. Gėris patraukia ir išveda mane už mano ribų, įveda mane į ekstatinę meilės būseną. O grožis suvilioja. Jėzus nesakė: "Kai būsiu prikaltas prie medžio, suviliosiu". Anaiptol, jis nevilioja - jis apvilktas visomis mūsų kaltėmis. Vilionė yra proto plotmėje, pažinimo plotmėje. Ji tik dalinė, kažkas labiau atskira. Vilionę aš "nešu" pats. Beveik sakyčiau, pats ją įvykdau. Mes visada esame suviliojimo bendrininkai.

Bet ne traukos. Esu vilionės bendrininkas, nes žinau, kaip turiu žiūrėti, kad būčiau suviliotas, ir kad žiūrėdamas kitaip jau nebebūsiu suviliotas. Noriu išlaikyti tą vilionę savyje. Mes to norime, laikome vilionę savyje: tai pažinimo plotmė, ir sąmoningai ją suvokiame. Kai esi traukiamas, tampa neturtingas.

Bet ne tada, kai esi suviliojamas. Esi suviliojamas proto plotmėje, grožio atžvilgiu. Ir esi to grožio "bendrininkas" - nori atidžiai į jį išsižiūrėti. Mums patinka vilionė, tas grožis mums patinka. O traukoje šito nėra, nes esi vargšas, atimtas pats iš savęs, kadangi myli.

- Jūs kalbėjote apie dvasinę meilę, aistrinę meilę. O draugystę?

- Prieš kalbėdamas apie draugystės meilę, turiu tarti žodį apie prigimtinių apetitą. Prigimtinis apetitas yra pati fundamentaliausia meilės forma. Tai susiję su mūsų prigimtimi. Yra natūralus apetitas maistui. Tą labai gerai suprantame - jei kuri laiką nevalgei, prigimtinis apetitas mus traukia prie maisto. Taip pat, jei neatsigėrei ir yra labai karšta, prigimtinis apetitas traukia gerti. Tai stipriau už mus. Ne visai tą suprantame, tai lieka kiek miglota.

Ir yra natūralus apetitas giminei pratęsti. Jis užvaldo tai, kas mumyse giliausia, kas giliausia jutiminiame lygmenyje, prigimties lygmenyje, gyvybės lygmenyje, mus patraukdamas ir kreipdamas link kito žmogaus.

Galime skirti šiuos du prigimtinius apetitus. Netgi, manau, turime tai padaryti. Maitinimosi instinkto ir lytinio instinkto supainiojimas taip pat yra viena iš Freudų klaidų, nes jis suplakė juos į viena. Raiškos požiūriu yra perėjimas nuo vieno prie kito, tai akivaizdu. Tačiau filosofinės analizės požiūriu šie instinktai vis dėlto skirtingi, kadangi vienas iš jų nukreiptas į individo gerį, o kitas į kažką daug giliau - visos rūšies gerį.

Raiškos plotmėje lytinis instinktas yra nukreiptas į lyčių susijungimą dėl jutiminio malonumo arba giminės pratęsimo. Tai labai stipru, nes pranoksta individą: esi nešamas link to, kuris patraukia kaip tik šioje plotmėje, ir trokšti su juo susijungti, kad patirtum malonumą. Tai jutiminis malonumas, visada susijęs su aistra, tačiau jis yra kas kita nei aistra. Aistra gali tarnauti instinktui arba dvasiniam gerui. Būtent todėl aistros yra ta sritis, kur išsiskiria lytinė ir dvasinė sritys. Pačios aistros tikslo savaime neturi. Taigi galima sakyti, kad jos yra anarchiškos. Viso žmogiško auklėjimo esmė - nukreipti jas į dvasinį gerį, į draugystės meilę.

Draugystės meilė - dar kitas dalykas. Matote, kiek perskyrų reikia padaryti! Gyvenime visa tai susiję, ir nelengva išsamiai išanalizuoti savo afektyvumą. Tačiau būtina nors truputį aiškiau susivokti šioje srityje, netgi kuo daugiau. Aiškumas toli gražu nepanaikina meilės, bet kaip tik leidžia jai daug labiau išaugti.

Draugystės meilė - tai pirmiausia dviejų dvasinių meilių susitikimo vieta. Myli kitą žmogų dėl jo, o jis tave myli dėl tavęs. Būtent šis dviejų meilių susitikimas užmezga draugystę. Tą paaiškina pasirinkimas - jeigu būtum tik patrauktas kito, o jis tavęs nemylėtų, nebūtų ir pasirinkimo. Tačiau jeigu jis tave myli, gali tam tikra prasme pailsėti. Pats faktas, kad jis tave myli, nuramina. Kai ką nors myli, o tas žmogus sako, kad ir jis tave myli, tai teikia poilsio, tai nuostabu - meilė iš karto išsiskleidžia. Tuomet gali ilsėtis! Pagaliau atsirado kažkas, kas tave supranta ir myli! Pagaliau ima augti pasitikėjimas! Kol myli nežinodamas, ar kitas tave myli, visuomet truputį "krečia drebulys", negali ilsėtis. Pailsėti gali tik abipusėje meilėje, nes esi

mylimas to, kurį myli. Ilsiesi jo meilėje, bet myli būtent jį, o ne jo meilę. Tai aiškiai parodo, kas yra draugystės meilė - mylėti kitą žmogų dėl to, kad jis tave myli, nėra pati stipriausia draugystės meilės forma. Tai dar netobula draugystės meilė. Pati stipriausia draugystės meilė - mylėti kitą dėl jo paties nepriklausomai nuo žinojimo, ar jis vis dar taip pat stipriai tave myli. Būtina žinoti, kad jis tave tebemyli, tačiau myli jį nepriklausomai nuo jo dabartinės meilės tau. Juk būtent jį myliu dėl jo paties.

Taigi draugystės meilė visų pirma yra dvasinė. Ji sąmoninga - aš žinau, kad kitas myli mane. Tai derėtų pasakyti ramybės kupina širdimi: "Aš tave myliu, dėl tavęs". Draugystės meilė apima ir aistras. Taigi gali atsitikti taip, kad dvasinė draugystės meilė pavirs į aistrinę. Gali būti draugystės meilė aistros lygmenyje - myli kitą dėl jo teikiamo malonumo, neretai susijusio su seksualumu. Kaip tik tai labai dažnai nutinka homoseksualiems žmonėms - matome tą abipusį troškimą pasimėgauti vienas kitu. Tai draugystės meilė, kuri, užuot išaugusi, tam tikra prasme pasitenkina malonumu.

Dar gali būti draugystės meilė dėl naudos. Tai jau labai netobula draugystės meilė, pati netobuliausia. Gali net suabejoti, ar tai vis dar draugystės meilė, nes kitą myli tik tiek, kiek jis gali tau padėti. Tai, pavyzdžiui, vagių draugystės meilė... Dominuoja veiksmingumas, ir jis sutriuškina meilę - lieki su kitais, nes sieja ta pati "veikla". Teologiškai galima pasakyti, kad kaip tik tai turėtų sieti velnius. Žinoma, ne kiekviena draugystė dėl naudos yra tokia. Pavyzdžiui, draugystė tarp gerai verčiančio iš gimtosios kalbos ir gero vertėjo į gimtąją kalbą, kai jie padeda vienas kitam ruošti egzaminui... Tačiau aišku, kad tokia meilė stokoja taurumo, kadangi kitas žmogus mylimas tik dėl jo pajėgumo. Tokie ryšiai labai greitai nutrūksta.

Štai kodėl vienintelė tobula draugystė yra tada, kai myli kitą dėl jo paties ir dėl jo gerovės. Ji apima kitų dviejų gerąsias savybes - nieko nėra maloniau už buvimą su tikru draugu. Tačiau ne į tai žiūri, bet į jį, bičiulį. Susidūrus su sunkumais nėra nieko naudingiau už tikrą draugą - visada nueisi pas jį, tik pas jį. Kiti nepadės... Galima netgi sakyti, kad kaip tik kančia, nesėkmė leidžia patirti, kas yra tikri draugai. Šitai, pavyzdžiui, prie kryžiaus su Jėzumi buvo tik Jonas. Per duonos padauginimą buvo visi apaštalai...

Tikra draugystės meilė turi būti abipusė. Tai netgi pagrindinis bruožas, skiriantis ją nuo paprastos dvasinės meilės tave patraukusiam asmeniui. Kad pilnutinai gyventum tuo abipusiškumu, jis turi būti žinomas abiem. Draugai turi vienas kitam pasakyti, kad jie yra draugai, jie turi išsakyti svarbiausią draugystės "motyvą": "Myliu tave dėl tavęs paties, o ne dėl tavo gėrybių, turto ar tavo teikiamo džiaugsmo. Net jeigu tapsi luošas ar vargšas, mylėsiu tave, nes tai tu". Toks prisipažinimas visada būtinas, kad abipusiškumas galėtų išsiskleisti iki galo. Vis dėlto tokio abipusiškumo tikslai gali būti labai skirtingi. Jeigu tai draugystės meilė pačia stipriausia prasme, myli kitą ir žinai, kad jis tave myli. Tačiau myli jį dėl jo, dėl to, kas jame geriausia. Tokia meilė nuolat auga. Jeigu tai draugystės meilė dėl malonumo, tai myli kitą ir žinai, kad jis tave myli dėl malonumo, kurį jam suteiki: tu man - aš tau. Pagaliau jeigu tai draugystės meilė dėl naudos, tai myli kitą, nes ji tau padeda sutvarkyti svarbų reikalą, arba nešvarų...

- Ar įmanoma iš tikrųjų mylėti tą, kuris nemyli tavęs?

- Žinoma, galima mylėti ir siekti to, kuris tavęs nemyli. Kartais kas nors patraukia, ir nežinai kodėl. Gali sakyti, esi visiškai kvailys - esi traukiamas ir žinai, kad tas žmogus tavęs nemyli, netgi žinai, kad galbūt jį erzini, tačiau ir toliau jį "persekioji", nes myli ir bandai bet kokia kaina jį pasiekti, nes jį myli. Tai nėra draugystės meilė. Tai tiesiog meilė. Įmanoma siekti kito žmogaus dvasine meile - myli jį dvasine meile, o jis tavęs nemyli.

Grįžkime prie to, apie ką jau kalbėjome. Draugystės meilė apima ir aistros elementus, ir prigimtinių apetitą (seksualinį instinktą) su visu tuo, kas jame giliausia. Ji tai ėmė kaip draugystės meilė ir gali visu tuo pasinaudoti. Būtent tai reikia gerai suprasti - pati draugystės meilė yra pajėgi ėmti aistrą ir instinktą, t.y. suteikti jiems tarsi naują reikšmę. Jau santūrumo dorybė gali apimti mūsų prigimtinius apetitus, suteikdama jiems žmogišką, valingą (o ne grynai instinktyvią) reikšmę, dėlei žmogaus gėrio. Tada seksualinis instinktas netenka savo gyvuliško svorio, kuris taip dažnai pažemina žmogų, kai jis atleidžia šio instinkto vadeles, leidžia jam siekti grynai kūniško malonumo. Santūrumo dorybės dėka visa seksualinio instinkto jėga panaudojama žmogiškai, t.y. siekiant žmogiško gėrio. O per tobulą draugystę, kuriai reikalingos dorybės, ši jėga bus panaudojama dėl draugo gėrio. Santuokoje įmanoma seksualinio instinkto raiška, gerbianti kito gėrį, kaip kalbėsime vėliau. O nesusituokusių žmonių draugystės meilėje dvasinės meilės jėga gali ėmti visą instinkto galybę dėlei dvasinio draugų atsidavimo vienas kitam, kas reikalauja susilaikyti nuo paties seksualinio instinkto tenkinimo.

Antgamtinėje plotmėje visa tai perkeičia dieviškoji meilė (agapė).

- Kaip tik norėjau klausti, ar yra skirtumas tarp žmogiškos meilės ir dieviškos meilės, apie kurią kalba šventasis Paulius savo garsiajame tekste apie meilę. Ar tai ta pati meilė?

- Ne, tai ne ta pati meilė. Visada reikia skirti. Šventasis Jonas sako, kad meilė yra iš Dievo. Vadinas, meilė būna skirtingo pobūdžio, skirtingos specifikos (kalbant labiau mokslinė kalba), ne tos pačios apibrėžties. Meilė determinuoja tai, ką myli. Dvasine meile myliu žmogų dėl jo paties. Jei myliu tą žmogų dėl gražių akių (mane suvilioja jo gražios akys), mano meilė priklauso nuo jo savybių. Tai gali būti aistrinė meilė, nes jis mane uždega aistra. Arba myliu jį dėl jo meniškumo - kiekvieną kartą, kai būname kartu, jis gali nuostabiai, nepaprastai gražiai pagroti. Jis groja man - nenuostabu, - tad aš jį myliu dar labiau. Myliu tą žmogų, nes iš tikrųjų jis numaldo mano jautimiškumą, suteikia tam tikrą jautiminį ar net juslumo džiaugsmą.

Dieviška meile (?????) myli, kai žiūri į kitą žmogų kaip pats Kristus, su Kristaus meile. Aš myliu jį, nes Jėzus jį myli. Myliu jį Kristaus šviesoje. Myliu jį dieviškai tiek, kiek tas žmogus gali būti ar jau yra Dievo vaikas. Ir myliu jį visai amžinybei, žinodamas, kad ši Kristuje glūdinti meilė niekuomet nekinta ir nepraeina - ji tęsiasi visada. Ši dieviška meilė turi savo struktūrą - mylėti ta pačia meile, kurią gaunu iš Kristaus. Taigi tą žmogų myliu dieviškai.

Tokia dieviška meilė gali reikštis gryniausiu pavidalu - dieviškai galiu mylėti asmenį, kuris, žmogiškai žiūrint, manęs visiškai netraukia. Myliu jį dieviškai - žinau, kad jis Dievo draugas ir yra man Dievo siūstas. O mylėdamas jį dieviškai, pamažu imsiu jį mylėti ir žmogiškai, ši dieviška meilė išikūnys tam tikroje draugystėje.

Gali būti ir taip, kad kokį nors žmogų pamils draugystės meile anksčiau, negu imsi jį mylėti antgamtiškai. Pavyzdžiui, prieš atsiversdamas mylėjau vieną žmogų. Jis liko ir po mano atsivertimo, o žmogiška meilė virto dieviška.

- Ar šios dieviškos meilės šaltinis trykšta iš mūsų?

- Jos šaltinis yra Kristuje, o paskui mumyse. Todėl jis slypi mano ir Kristaus širdžių ryšyje. Ir tas šaltinis tikrai yra mūsų širdyse. Juk būtent aš noriu mylėti. Noriu mylėti dieviškai ir antgamtiškai. Noriu mylėti iš meilės Kristui, kad neščiau tą žmogų į Kristų. Ne visada tai pasakau, bet myliu šį žmogų būtent taip. Myliu jį dėl Kristaus ir myliu tikrai stipriai, dėl Kristaus. Tada tokia dieviška meilė gali įimti jau egzistavusią žmogišką meilę ją išgrynindama, gali mano esybės gelmėje užmegzti draugystę su kuo nors, ko anksčiau nepažinojau ir staiga atradau.

- Ar tikrai reikia skirti antgamtinę ir žmogišką meilę? Juk jos taip susipynusios...

- Dvasinė meilė, kuri tobulai reiškiasi draugystės meilėje, visuomet esti sąmoninga - aš žinau, kad myliu draugą būtent taip. Žinau, kad myliu jį dėl žmogiškų paskatų ir kad myliu jį dėl jo paties - jis nuostabus, turi nepaprastų savybių... be to, aš myliu būtent jį.

Būdamas tikintis, krikščionis, žinau, kad žmogiška meilė, kuria jau myliu šitą žmogų, yra ne tokia pati kaip mano meilė Kristui. Mano meilė Kristui yra kito lygmens, kadangi jį myliu kaip savo Išganytoją, kaip savo Dievą. Myliu jį visa širdimi, visa savo esybe, visa siela, visu protu. Ir būtent ši meilė Kristui man leidžia dieviškai mylėti tuos, kurie yra šalia. Visiškai akivaizdu, kad mylint ką nors dieviškai ir mylint draugystės meile, šios dvi meilės labai susipina. Žmogiška meilė dieviškai leidžia išikūnyti, realizuoti konkrečiai - gestais, žodžiais. O dieviška meilė padaro žmogiškąją daug gilesnę, grynesnę, skaidresnę ir kur kas stipresnę, nes žinau, kad myliu tą žmogų visai amžinybei.

- Ar Jėzus, sakydamas: "Mylėkite savo priešus", kalba apie dievišką meilę?

- Taip. Tai labai paprasta, nes žmogiškai negaliu mylėti savo priešų. Galiu į juos žiūrėti filantropiškai, gerbdamas jų gyvybę. Tačiau norėčiau, kad tikri priešai būtų kuo toliau. Žmogiškai tą ir darome - vengiame su jais susitikti. Antgamtinėje plotmėje aš myliu savo priešus (žmogišku požiūriu jie yra priešai, ir negaliu jų mylėti, nes man daro blogį), myliu juos dieviškai, kadangi Jėzus juos myli ir galbūt aš galiu padėti jiems sutikti Kristų, labiau

pamilti Jėzų. Vadinasi, myliu juos dieviškai tam tikro pobūdžio meile, pranokstančia grynai žmogiškas paskatas. Ta meilė yra didesnė, nes aš myliu Kristaus šviesoje, dėl Jėzaus ir Jėzuje, paties Kristaus meile.

- Tai, ką Jūs sakote, gali būti nepakeliama - galima mylėti kitus žmones, nes Jėzus juos myli, bet mylėti juos visa širdimi...

- Būtina suprasti, jog antgamtinė plotmė, kad būtų tikra, turi išsikūnyti. O išsikūnija ji labai įvairiais būdais. Dieviška meile myliu kitą žmogų dėl Kristaus, tikrai dėl Kristaus. Tačiau taip pat myliu ir dėl jo paties, nes myliu jį taip kaip Kristus. O juk Kristus atidavė už jį savo gyvybę. Vadinasi, Kristus jį myli dėl jo paties. Mylėti dieviškai - tai mylėti Kristaus šviesoje ir mylėti kitą dėl jo paties. Būti pasirengus atiduoti gyvybę dėl ko nors ir yra mylėti jį dėl jo paties. O jeigu esama draugystės meilės žmogiškame lygmenyje, dieviškoji meilė jos dėka galės tapti konkretesnė, tikslesnė, labiau juntama. Tai vyksta per nesunkiai suprantamą tęstinumą.

- Gal galėtumėte apibendrinti ir pakartoti visa tai, ką sakėte apie meilę?

- Taip. Matome, kokia sudėtinga yra žmogiška būtybė... O meilė visada priklauso nuo asmens, t.y. nuo žmogiškosios būtybės visumos ir sudėtingumo. Meilė, skirtingai nei pažinimas, negali būti abstrakti. Esama skirtingų pažinimo lygmenų, kurie skiriasi kiekvienam iš jų būdingu veikimu bei raiška: jutiminis pažinimas išorinėmis jausmėmis ir vaizduote; protinis pažinimas su mokslinio bei filosofinio žinojimo įvairove; meilės kupinas pažinimas... Iš tiesų protas gali vienyti su jausmėmis, vaizduote ir afektyvumu. Negaliu to paties pasakyti apie meilę - mylintis žmogus visas įtraukiamas į meilę. O kadangi meilė būna įvairi, ji, galima sakyti, reiškiasi priklausomai nuo skirtingų "aukštų". Vadinasi, kiekviena meilė visada turi visus šiuos elementus, tačiau skiriasi akcentai. Net jeigu žmogus myli vien tik siekdamas pasimėgauti, šioje malonumo meilėje lieka keletas dvasinių elementų. Aišku, akcentuojamas aistrų aspektas. O tas, kuris trokšta gyventi vis labiau žmogiška, vis labiau dvasine, labiau dieviška meile, pirmiausia pabrėš dieviškosios meilės reikalavimus. Ir kaip tik tai išgrynins aistrų ir instinktyvius elementus, esančius jo meilėje.

Taigi galima sakyti, kad žmogišku požiūriu įmanomos skirtingos "sintezės". Yra šventumo siekiančių meilė, kur vyrauja Jėzaus artumas. Tas, kuris šitaip myli, myli Kristuje, per jį ir jame. Būtent per Kristaus Širdį ir Kristaus Širdimi jis mylės tą, kurį išsirinko ir kurį Kristus jam pasiuntė, bičiulį bei artimą, - ir abu bus glaudžiai susiję.

Kitokia meilės forma randama tarp mažiau besistiebiančių į šventumą ir siekiančių pirmiausia žmogiškos draugystės meilėje, kai pagrindinis rūpestis yra siekti draugo ir tam tikra prasme būti vis labiau "viena" su juo. Jis gali būti krikščionis, aukoti savo draugą Kristui, tačiau ne to siekia pirmiausia - visų pirma jis siekia tikros žmogiškos draugystės, mylėdamas kitą dėl jo paties.

Yra dar vienas draugystės tipas, kai žmogus myli poetiškiau, taigi mažiau atsiduodamas. Greičiau romantiškos meilės forma. Tuomet myli idealizuodamas savo meilę - labiau žiūri savo mylėjimo būdo nei paties draugo. Kaip tik todėl toks idealizavimas gali nustelbti tikrą atsidavimą. Šitaip nutinka ypač menininkams - nesuprasi, ar jie tikrai myli kita, ar labiau save kitame.

Ir pagaliau gali vyrauti aistrinė meilė. Ja mylintys nekelia sau daug klausimų - leidžiasi nešami aistros. Tu jiems sakysi, kad jų meilė nėra tikrai tauri. O jie atsakys, kad siekia tik meilės įkarščio ir galimybės jį sąmoningai patirti aistroje. Tačiau iš tikrųjų kiekvienas rūpinasi savimi labiau nei myli kita. Kiekvienas žiūri tik savo malonumo. Esant tokiai meilės formai, gali tapti ypač išplėtotas erotinis aspektas, kai su instinktu susijusi aistra tėra vien individualaus pasitenkinimo siekimas. Tokios meilės nebeįmanoma perkeisti dieviškąja. Priešingai, ji tampa nuolatine kliūtimi tikrai draugystės meilei. Vis dėlto tai dar tam tikra meilė. Vadinasi, visada lieka galimybė šitaip mylinčiam žmogui pamažu atrasti, ypač jeigu jam kas nors padeda, gilesnę meilės lygmenį.

Dar labai svarbu pabrėžti, kad tik aukštesnė meilė, - sakydamas "aukštesnė", omenyje turiu dvasinę meilę, - gali pakoreguoti, išgryninti žemesniąją. Ne žemesne meile matuojama aukštesnioji, bet aukštesnė - dvasinė - meilė įima aistrinę meilę ir instinktyvą jausmingumą.

Santuokos sakramentas

- Gal galėtumėte viso to, ką Jūs ką tik pasakėte, šviesoje paaiškinti, kokia turėtų būti sutuoktinių meilė?

- Sutuoktinių draugystės meilė įgauna ypatingą pavidalą. Negalime sakyti, kad tai būtinai pati tobuliausia draugystės forma. Anot senojo filosofo Aristotelio (reiktų pasvarstyti, ar tai tiesa ir krikščionių žemėje), viršūnę pasiekia kontempliatyvių žmonių (jam tai yra filosofai) tarpusavio meilė. Draugystė su kontempliatyviu žmogumi, - čia kalbu apie kontempliaciją filosofine prasme, - leidžia įgyvendinti išskirtinio stiprumo draugystės meilę. Iš tikrųjų myliu kita dėl jo gėrio. Kontempliatyvų draugą myliu dėl to, kas įtikslina jo gyvenimą, t.y. dėl jo kontempliacijos. Tada mano draugystės meilė patiria išskirtinę jėgą ir veržlumą, o ir didžiausią pagarbą bei subtilumą.

Vis dėlto reikia pripažinti, kad sutuoktinių draugystės meilė yra išskirtinė. To graikų filosofas nesugebėjo pakankamai gerai išvelgti, nes, žinoma, tik krikščionijoje sutuoktinių meilė gali išsiskleisti visa savo jėga. Manau, kad viena iš krikščioniškosios etikos (kitai sakant, moralinės krikščioniškosios filosofijos) paslapčių yra ta, kad visiškai atskleidžiama vyro ir žmonos draugystės meilės didybė. Ši draugystės meilė apima kūno dovana, todėl jai būdingas ypatingas realizmas. Tai leidžia malonės perkeistai dvasinei meilei įsikūnyti kiek tik įmanoma labiau. Kūno dovana, leisdama iki galo išpildyti dvasinės meilės reikalavimus, suteikia jai substancialų realizmą, kurio filosofų, kontempliatyvių žmonių, draugystės meilė niekada nepažins.

Labai subtiliai reiktų lyginti šiuos du dalykus. Objektyviu požiūriu, galima sakyti, kad kontempliatyvių žmonių meilė paprastai esti tobulesnė. Tačiau sutuoktinių meilė yra realistiškesnė, todėl leidžia dvasinei meilei pasireikšti daug intensyviau, stipriau, su didesniu švelnumu. Tai nuolatinis kvietimas į vis didesnę meilę. Mums reikalingas toks meilės įkūnijimas. Ir akivaizdu, labiausiai įmanomas sutuoktinių meilėje. Taigi būtent sutuoktinių meilėje paprastai esti įmanomas didžiausias draugystės meilės realizmas. Ypač jeigu suprantame, kad kūno dovana, kurią apima sutuoktinių meilė, tam tikra prasme yra dėl vaisingumo, dėl giminės pratęsimo.

Šioje vietoje svarbu patikslinti labai subtilų momentą. Sutuoktinių meilė kaip tobula draugystė reikalauja, kad sutuoktinis, draugas, būtų sutuoktinės, draugės, tikslas. Kai jų meilė yra tikra draugystė, vyro asmuo yra žmonos gėris, ir atvirkščiai. Tačiau galima sakyti, kad jų meilė, nors ir reikalauja tokio savęs pranokimo kito link, įgauna naują imanentiškumą. Šis išskirtinis imanentiškumas, būdingas sutuoktinių meilei, reikalaujančiai, kad jie liktų tikslas vienas kitam, pats yra tam tikras tikslas. Tai sutuoktinių meilės perviršis, dvasinis vaisingumas, kuris yra skiriamoji draugystės meilės ypatybė. Tobula draugystės meilė pasiekia tokį vaisingumo perteklių.

Sutuoktinių draugystės meilės vaisius ir pasekmė yra jų kūno ir kraujo vaisingumas, suteikiantis meilei ypatingo intensyvumo ir stiprumo, kadangi vyras ir žmona veikia kartu šiame unikaliame darbe - gimdyje, giminės pratęsime. Žvelgiant išminties (filosofinės arba krikščioniškos) šviesoje, šis gimdymas, giminės pratęsimas reikalauja tam tikro bendradarbiavimo su Kūrėju, kadangi Dievas sukuria dvasinę sielą.

- Ar tai sakydamas, Jūs mintyse turite Pradžios knygos žodžius: "Gavau žmogų iš VIEŠPATIES"?

- Būtent. Pirmoji motina Ieva savo žodžiais, kuriuos galėtume pavadinti jos Magnificat, skelbia, kad šis pirmasis gimimas nėra vien tik jos meilės Adomui ir Adomo meilės jai vaisius. Esama šio to daugiau. Tam tikra prasme Dievas uždėjo savo antspaudą ant jų meilės, todėl jų meilės vaisingumas primena pamatinę sandorą su Dievu. Pats Dievas atbaigia šį vaisingumą, atsiliepia į jį, sukurdamas dvasinę sielą pradėjimo akimirka, tą pačią akimirka, kai po motinos širdimi užsimezga vaisius. Ir pats Dievas, sukurdamas dvasinę sielą pačią pirmąją vaisingumo akimirka, parodo, kad giminės pratęsimas reikalauja šio bendradarbiavimo su juo, Kūrėju. Kaip tik todėl gimdymas turi sakralumo, dieviškumo, o ne vien tik žmogišką dimensiją.

Tai pagrindinis skirtumas tarp žmogaus giminės pratęsimo ir gyvūnų dauginimosi. Kai šuo tampa kito šuns šaltiniu, sandoros su Dievu nėra. Tai tik gyvūniškas vaisingumas. Motina, nešiojanti kūdikį, yra susijusi su Kūrėju, - Kūrėjas atsiliepė į tokį vaisingumą, į vaisingą vyro ir žmonos, tėvo ir motinos meilę. Būtent todėl sutuoktinių meilė, nors jos tikslas yra ji pati, pranokstanti ir vaisingumą, - labai svarbu tą pabrėžti, - vis dėlto neatmeta vaisingumo, negali jo atmesti. Meilės tikslas - ji pati, o vaisingumas yra tarsi jos perteklius, perviršio vaisius. Negalima vaisingumo traktuoti vien tik kaip veiksmingumą, kadangi pačios meilės viduje substancialus vaisius yra tarsi

meilės viršijimas, meilės perviršis. Juk žmogaus veiksmingumas visuomet yra antrinis dalykas: jis yra kokios nors kitos, fundamentalesnės veiklos prielaida. Substancialus tėvų vaisingumas yra tarsi meilės spinduliavimas ir "šlovė". Meilės pergalė per vaisingumą apreiškia tą meilę, kuri realizuojama per visišką sutuoktinių atsidavimą vienas kitam. Ši meilės pergalė pasireiškia nauja būtybe, kuri yra žmogus-asmuo. Ši pergalė leidžia vyrui ir žmonai tapti naujos būtybės šaltiniu.

- Tėve, ar įmanoma santuokoje pasiekti tobulą bendrystę, tobulą vienybę? O gal reikia pripažinti, kad dėl gimtosios nuodėmės, sugadinusios mūsų prigimtį, tegalime tik stiebtis į šią vienybę?

- Prieiname prie labai svarbios problemos. Visų pirma reikia pasakyti, kad apskritai draugystės meilė iš draugų reikalauja nuolatinės saviugdos, pačios aukščiausios - meilės saviugdos. Mylėti išmokstame, tampame mylinčiais. Perdėm skubame meilę aiškinti kaip gryną dovaną, kažką, kas yra duota. Pamirštame, kad toji dovana turi mumyse įsikūnyti, todėl tik pamažu tampame mylinčiais, būdami atsakingi už meilės augimą. Draugystės meilė realizuojama tolydžio. Štai kodėl senieji išminčiai sakydavo, kad draugystės meilė yra ypatinga retenybė, nes reikalauja didžiulės ištikimybės. Turi pajėgti ilgai gyventi su draugu, kad draugystės meilė pilnutinai ir visiškai išsiskleistų. Anot graikų patarlės, kartu su draugu reikia suvalgyti pūdą druskos. Taigi draugystės meilė kuriama pamažu, nes vyras ir moteris turi siaubingai daug geismingumo, egocentriškumo. Teologiškai sakytume, kad tai yra gimtosios nuodėmės pasekmė. Filosofas negali taip sakyti. Šiuo atveju jis paprasčiausiai konstatuos didžiulį vyro ir moters egocentriškumą, dėl kurio mums labai sunku atsiduoti, sakyčiau, atsiduoti nuostolingai, iš meilės kitam žmogui, nepaisant, kokie bus vaisiai, ką jis su tuo padarys. Myli ir atsiduodi, ir pasitiki. Tačiau kaip sunku įveikti tą egocentriškumą, dėl kurio instinktyviai save atsiimame! Atsiduodame, bet norime, kad ir kitas atsiduotų, kad galėtume jį bent kiek turėti...

Tad jau grynai žmogiškai žiūrint reikia suprasti, kad draugystės meilė turi augti, vystytis, o tai vyksta per kovą, - ne iš karto pavyksta tikrai mylėti kitą žmogų dėl jo paties. Pirmomis užsidegimo akimirkomis atrodo, kad tai įvyks tuojau pat. Esi įsitikinęs, kad tik tu vienas taip myli, niekada niekas taip stipriai nemylėjo. Manai, kad vien dėl šio meilės stiprumo viskas pasidarys iš karto. Tačiau po užsidegimo ateina rytojūs, - tą tikrai pastebi, - kai egoizmas susigražina savo teises ir apriboja tavo atsidavimą kitam. Tam tikra prasme reikia nuolatos viską pradėti iš naujo. Būtent todėl ugnis yra meilės ir draugystės meilės simbolis. Ugnis kyla aukštyn, paskui tarytum išnyksta, vėl atsigauna, vėl kyla nuo degančių malkų, ir taip nuolat - pažvelkime į liepsnojantį laužą. Iš to galime suprasti, kaip meilė turi augti, stiprėti, eiti vis toliau, kad įveiktų malkas persmelkusią drėgmę, kuri simbolizuoja mūsų egoizmą, nesiliaujantį savęs ir savęs kitame žmoguje atsiėmimą. Meilė turi nuolatos eiti į priekį, kad visiškai nugalėtų egocentriškumą.

Tai, kas tinka meilei apskritai kalbant, dar labiau tinka sutuoktinių meilei, kadangi ji apima kūno dovaną. Vadinas, ji apima aistrinę, jutiminę ir netgi instinktyviają meilę. Tačiau sutuoktinių meilėje dalyvaujantis seksualinis instinktas nėra lemiamas, priešingai nei daugelis šiandien kalba. Ne seksualinė harmonija sukuria vyro ir žmonos meilę. Sutuoktinių meilę sukuria asmeninis pasirinkimas, kai jie renkasi vienas kitą. Ir tai yra

dvasinis pasirinkimas, kuris vis dėlto numato kūno dovaną, dėl to apimdamas aistrinę bei jutiminę dimensijas, iki lytinio instinkto. Taigi lytiniam instinktui tenka esminis vaidmuo. Ne pirminis, bet esminis. Negaliu jo laikyti atsitiktiniu dalyku, su kuriuo galima pasielgti kaip nori. Ne. Tai esminis, tačiau tik antrą vietą užimantis dalykas, nes pirmoji tenka meilei.

Reikia aiškiai suprasti, kad sutuoktinių meilėje, kur aistrų aspektas yra esminis, egocentrizmas, egoizmas yra itin svarbūs. Šis egoizmas iš tikrųjų veikia ir gali labai lengvai nugręžti dvasinę meilę nuo jos tikrojo tikslo. Jei dvasinė meilė ir dvasinis pasirinkimas nebus visą laiką veiklus ir neįveiks aistros, aistra susigražins visas teises. Ir jei nepasisaugosi, ji taps pirminiu dalyku. Seksualinė darna tuomet užims pirmąją vietą. Štai kodėl dvasinė draugystės meilė gali tapti tarsi priklausoma nuo kūno dovanos, nuo aistros ir seksualinės darnos (kuri gali būti arba nebūti, arba būti nelabai stipri).

Labai svarbu tai suprasti, nes gyvenant bendrą gyvenimą jutimiškumas susidėvi. Visiškai naujas, labai jaunas jutimiškumas yra nepaprastai veržlus - tarsi netikėtas naujos šalies atradimas. Tačiau nuolatos neatnaujinamas, neatgaivinamas dvasios, jutimiškumas gali labai greitai susidėvėti. Jutimiškumas ir aistra, palikti vieni, sudyla. Labai greitai pasijunti lyg priešais gerai pažįstamą kraštovaizdį. Tarsi žmogus, visada einantis tuo pačiu keliu. Nežvelgdamas dvasiniu požiūriu, atnaujinančiu dėmesį, žvilgsnį, gali tarti: "Tai jau mačiau". Susidūrus su "tai jau mačiau", meilė pavargsta ir netenka ankstesnės jėgos, intensyvumo. Aistra nudėvi meilę, ir egoistinio savinimosi aspektas ima joje vyrauti. Tada meilę matuoja pagal jausmą - nebėra taip stipru, kaip buvo iš pradžių, nes tai jau matyta, jau pažinta. Tada tampa svarbus nebe pradinis atradimas, bet tai, kas jau matyta, išgyventa. Apima nykumas, aistrinės meilės spindesys išblėsta.

Tad galime suprasti, kad malonė yra absoliučiai būtina, idant žmogus pajėgtų įveikti savo geidulingumą, tokį stiprų egocentriškumą. Būtent todėl Kristus panorėjo sutuoktinių meilei skirti ypatingą sakramentą, kad būtų savotiška ypatinga malonė, leidžianti malonės raugui įveikti žmogiškosios tešlos neskaidrumą aistrų ir lytinio instinkto lygmenyje. Šis sakramentas reikalingas tam, kad su dieviškąja malone sutuoktinių meilė įveiktų kūnišką geismingumą, užsisklendimą savyje, egocentriškumą, dėl kurių meilė rūpi tik tiek, kiek ji suteikia malonumo, žaižaruojančio jausmo. Kai tik jo nebėlika, sustoji, atsiduodi mažiau; o malonė tam sutrukdo. Ji leidžia išipliekti giliam norui mylėti kartu su Jėzumi ir Mergele Marija bei atsiduoti iki galo, - tada norėsi atsiduoti nepriklausomai nuo to, ką galėtum pajauti, nuo jutimų ir aistrų šviežumo, net nepriklausomai nuo paties geismo. Norėsi mylėti kitą dėl jo paties. Štai ką duoda sakramento malonė.

Santuokos sakramentas - Jėzaus meilės dovana sutuoktiniams. Jis ją suteikia vyrui ir žmonai per santuokos sakramentą, kad ir dieviška meilė, ir žmogiška dvasinė draugystė nusimestų bet kokį kūniško geismo svorį, nugalėtų egocentriškumą, savininkiškumą, troškimą sustoti ties malonumo jausmu, įveiktų nenorą visa tai sureliatyvinti ir nukreiptų į dvasiškesnę, dieviškesnę tikrovę.

- Prieš tęsiant pokalbį apie santuokos sakramentą, gal galėtumėte priminti, kas yra sakramentas? Ir ar tikrai Kristus įsteigė sakramentus?

- Šiandien visa sakramentų teologija mums yra sunki, nors būtent ji turėtų labiausiai padėti suprasti krikščioniško gyvenimo didybę.

Sakramentas nėra tik liturginė apeiga, kurių esama visose religijose. Kiekvienoje religijoje yra liturgija ir ypatingos apeigos, susijusios su pagrindinėmis žmogaus gyvavimo sritimis, ypač su santuoka. Visose religinėse tradicijose aptinkame iniciaciją. Sakramentas yra ne vien tai ir reiškia daug daugiau, nes tikinčiajam jis yra veiksmingas Kristaus meilės mums ženklas. Nukryžiuotasis Kristus yra mūsų Gelbėtojas ir, pasak Augustino aiškinimo, kuriuo Bažnyčia tebesiremia, sakramentai trykšta iš sužeistos Jėzaus Širdies. Visi sakramentai, o iškilniausiai - eucharistija mums yra Kristaus kraujo ir pašlovinto Kristaus kūno stiprybės, paties pašlovinto Kristaus kūno dovana, kad galėtume būti stiprūs ir nugalintys jo meilėje. Sakramentai yra Kristaus meilės, Kristaus meilės mums pertekliaus sakramentai. Gražiai yra apibrėžęs šv. Augustinas: sakramentas - tai "žodis, susijęs su elementu" (su fiziniu elementu), su gestu, idant simboliškai, - taigi mokydamas, ženklu, - perteiktą Kristaus meilę mums. Šiame simboliuje Kristaus meilė yra dieviškai veiksminga, atsiduodanti per ženklą, kad ryšys su Jėzumi būtų gilesnis, dieviškesnis, kad Kristaus Širdis dar labiau užvaldytų mūsų širdis ir būtume labiau susieti su didžiąja Kryžiaus pergale, didžiąja Atpirkimo pergale.

Sakramentai yra nepelnytos Kristaus dovanos, apimančios įvairius mūsų gyvenimo etapus, kad kiekviename iš jų galėtume būti kuo arčiau Kristaus, labiau juo gyventi, labiau būti mylimais Tėvo vaikais, draugais, o ne vien tarnais, kad bendradarbiautume su Jėzumi. Žinome, kad per kiekvieną sakramentą Jėzus ima mus sau draugais, idant veiktume išvien su juo. Tad sakramentuose visuomet yra du aspektai: gavimas, kai gauni dovanai, ir bendradarbiavimas, t.y. dar didesnis atsidavimas, kad dirbtum bendrą darbą su Kristumi ir kad Kristaus darbas būtų atbaigtas mumyse.

Sakramentai yra Kristaus ir Bažnyčios. Čia reikia šį tą išsiaiškinti. Norint gerai suprasti, kaip sakramentai yra ir Kristaus, ir Bažnyčios, būtų labai įdomu sugretinti juos su Dievo žodžiu. Niekada nesakome: Bažnyčios žodis, tik: Dievo žodis. Galime palyginti Dievo žodį ir sakramentus, nes tai dvi pagrindinės priemonės, kuriomis Dievas naudojasi mus mokydamas ir auklėdamas. Dievas atsiduoda mums per savo žodį, t.y. per savo mokymą, per Apreiškimą. Tai bendra Naujajai ir Senajai Sandorai. Vis dėlto Naujoji Sandora, kaip sakoma Laiško žydams pradžioje, yra kažkuo unikali. Senojoje Sandoroje Dievas daugeliu būdų atsiduodavo per įvairius pranašus, o Naujojoje Sandoroje jis atsidavė vieninteliu būdu - per mylimąjį Sūnų. Ši Laiško žydams pradžia rodo, kad čia vis dar kalbama apie Dievo žodį, ištartą arba per Jėzų, arba per pranašus. Vis dėlto Jėzaus žodis yra kažkuo nepakartojamas, nes tai Sūnaus žodis, - kadangi Jėzus yra Sūnus, jis mums atskleidžia Tėvo paslaptis. Tai, ką sako pranašai, mus veda į šį Sūnaus žodį.

Taigi Naujojoje Sandoroje per Jėzaus žodį atsiranda kažkas labai ypatinga. Tai vis Jėzaus žodis, ir Bažnyčia nepermaldaujamai jį saugo kaip "gera žemė". Ji nori tą žodį išsaugoti visą, prisimindama, kas pasakyta Apreiškimo Jonui pabaigoje: "Jeigu kas prie jų ką pridės - Dievas jam pridės aprašytų šioje knygoje negandų. Ir jeigu kas atims ką nors nuo šios pranašystės knygos žodžių - Dievas atims jo dalį nuo gyvybės medžio ir šventojo miesto, kurie aprašyti šioje knygoje". Tai galioja ir mums, o egzegetai Bažnyčiai turi

būti Dievo žodžio tarnai. Tik mokančioji Bažnyčia turi malonę skirti, kas yra Dievo žodis, o kas ne. Ne egzegetai - jie neturi tokios galios. Dievo žodį saugo Bažnyčia. Ir saugo tam, kad Dievo žodis būtų priimamas kaip gyvas ir vaisingas. O teologijos uždavinys - kad žmogaus protas tarnautų šiam gyvajam Žodžiui, idant atskleistų visus jo turtus. Būtent Bažnyčia saugo šį Žodį, kad išgautų iš jo visą gyvybingumą, kad žmogus protu ir širdimi tarnautų tam Žodžiui. Kaip tik todėl teologija yra Bažnyčios, o ne vieno ar kito teologo.

Jėzus nesitenkina vien tik mus mokydamas, - jau Senajame Testamente buvo kažkas analogiška, - jis mums atiduoda save. Atsiduoda žemiško ir dvasinio gailestingumo darbais: duonos padauginimu, nuodėmių atleidimu. Per savo Krikštą jis atsiduoda dar asmeniškiau. Jis atsiduoda per Kryžių ir per Paskutinę Vakariene. Kristaus asmuo dovanoja save per savo kūną, per gestus. Manau, galima sugretinti žodžio dovaną ir gestų dovaną.

Gera žinoma, kad pokalbyje žodis labai svarbus su visomis balso intonacijomis, ypač jei pokalbis itin trumpas ir intensyvus. Tačiau yra ir gestai. Žodžiai perteikia labiau tai, ką galvojame, kuo gyvename savo prote. Gestai labiau perteikia mūsų gebėjimą mylėti, mūsų širdies požiūrį, - panašiai kaip ir intonacijos, nes jomis ir balsu taip pat išreiškiame tai, ką nešiojamės širdyje. Vis dėlto gestas šitai išreiškia ypatingu būdu. Būtent todėl negalime saugoti vien tik žodį - turime išsaugoti ir gestus. Bažnyčia saugo Kristaus gestus. Galima sakyti, kad paskutinis mums apreikštas Kristaus gestas yra jo Širdies žaizda, iš kurios ištryško sakramentai. Širdies žaizda yra ypatingo pobūdžio gestas, kadangi Jėzus, būdamas jau miręs (tai Jėzaus lavonas) gali tik kęsti. Jis patiria kareivio, negerbiančio jo lavono, gestą absoliučiai pasyviai. Tai rodo kraštutinį Jėzaus Širdies neturtą - jis nieko nepasilieka sau ir atsiduoda iki galo. Tas gestas išreiškia galutinį Avinėlio, kaip aukos, būvį, kadangi ši žaizda - vienintelė buvusi mirtina - atskleidžia galutinį Kristaus paaukojimo būvį. Įsikūnijęs Žodis laisvai atnašavo save ant Kryžiaus, atnašavo savo žemišką, žmogišką gyvybę, kad pašlovintų Tėvą ir išgelbėtų mus. Ir galima sakyti, jog net po mirties jis atnašauja savo lavoną kaip gryną meilės auką. Anapus mirties Dievo Žodyje išliekantis (subsistuojantis) Jėzaus lavonas gali būti paaukotas tapusio kūnu Žodžio. Taigi Širdies žaizda išties yra aukščiausias gestas to, kuris aukoja savo kūną kaip meilės atnašą, nieko nepalikdamas sau. Argi jis nėra "tikroji duona" Tėvui ir tiems, kuriuos atpirko? Vadinasi, iš šitos Jėzaus Širdies žaizdos ištryškę sakramentai yra susiję su Kristaus gestais. Jie yra tarsi Kristaus gestai, skirti mums dabar, įvairiais mūsų gyvenimo momentais. Tai padeda suprasti, kodėl Bažnyčios vaidmuo - Bažnyčios, kuri yra sutuoktinė, ta, kuri viską gauna iš Jėzaus ir visiškai jam atsiduoda, - skiriasi žodžių ir gestų atžvilgiu. Kadangi ji yra sutuoktinė, jos papildomybė sutuoktinio atžvilgiu yra labiau regima, akivaizdesnė, realesnė meilės, o ne proto plotmėje. Proto plotmėje Bažnyčia yra Jėzaus mokinė ir teikia teologiją. Teologija - tai sutuoktinė, kuri priima sutuoktinio mokymą, stengdamasi suprasti visą jo protingumą ir parodyti visą jo spinduliavimą, parodydama jo skvarbumą ir taip pat suprasdama, kaip labai šis mokymas turi būti mūsų šviesa, būti tai, kas mus veda.

Bažnyčia, būdama sutuoktinė, priima sutuoktinio gestus ir atskleidžia šiuose gestuose glūdinčią meilę. O kadangi gestai išreiškia meilę, sutuoktinė jais naudojasi ir juos atbaigia. Jos iniciatyva meilėje yra daug Gilesnė. Vadinasi, ir gestų atžvilgiu jai tenka ypatinga iniciatyva: ji užbaigia tai, ką

pradėjo sutuoktinis Kristus. Štai kodėl tradiciškai kalbama apie Kristaus ir Bažnyčios sakramentus - jie, galima sakyti, yra bendri sutuoktinio ir sutuoktinės, Kristaus ir Bažnyčios, gestai. Kristaus gestai, kurie neša meilę. Kaip tik todėl lengviau apibrėžti Jėzaus iniciatyvas žodžio plotmėje, negu apibrėžti sakramentų įsteigimą, įkūrimą, atliekamą Jėzaus. Kai kurie sakramentai visiškai aiškūs - matome, kaip Jėzus įsteigia Eucharistijos ir Krikšto sakramentus. Vis dėlto net Eucharistijos ir krikšto įsteigimas toks skirtingas! Jėzus yra Jono pakrikštijamas. Tačiau negalime sakyti, kad Jėzus krikštą įsteigė priimdamas Jono Krikštytojo krikštą. Krikštą Jis įsteigė sakydamas: "Man duota visa valdžia danguje ir žemėje. Tad eikite ir padarykite mano mokinius visų tautų žmones, krikštydami juos vardan Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios". Čia Jėzus griežtai įsako. Jono krikštas tebuvo tik Jono krikštas - priimdamas jį Jėzus tą krikštą užbaigė ir išpildė. Lygiai kaip ir išgyvendamas Velykas, Jėzus jas užbaigė ir išpildė - perkeitė į Naująsias Velykas. Tada pats atliko gestus - paėmė duoną su vynu ir sakė: "Darykite tai mano atminimui". Jis įsako apaštalams pratęsti jo gestus, šitaip įsteigdamas sakramentinės kunigystės slėpinį, kunigystės sakramentą.

Kalbant apie santuoką - Jėzus nebuvo susituokęs. Tad galima būtų sakyti, kad Jėzus yra anapus sakramento. Nepamirškime, kad sakramentai yra skirti ne Jėzui, o mums. Jėzus yra sakramentų autorius, bet jais negyvena. Būdamas mylimasis Tėvo Sūnus, jis yra tiesiogiai susivienijęs su dieviškuoju bet kokios meilės šaltiniu - Tėvu. Tad Jono krikštą jis priėmė tam, kad parodytų esąs artimas mums - Jėzus pasielgė nuolankiai, idant parodytų, jog pripažįsta Jono Krikštytojo autoritetą ir didybę. Tačiau Jėzus, priimdamas Jono krikštą, neįsteigė ir nepriėmė sakramento. Kitaip Jėzui reiktų gyventi visais sakramentais, o juk jie kyla iš jo ir Bažnyčios dėl kiekvieno iš mūsų. Jėzus įsteigė sakramentus dėl žmonių, dėl Bažnyčios.

Kada Jėzus įsteigė santuokos sakramentą? Sunkus klausimas, dėl kurio buvo ilgai diskutuojama. Negali sakyti, kad tai atsitiko Kanoje. Taip, jis ten dalyvavo, veikė. Ir paversdamas vandenį vynu norėjo, kad Kanoje būtų šventė, džiaugsmas, kadangi "vynas džiugina žmogaus širdį". Vyndarių krašte pristigti vyno per vestuves - nesuvokiamas dalykas. Jėzus dalyvavo šiose vestuvėse, parodydamas, kad jis nėra prieš santuoką.

Kita vertus, pats Jėzus garsiajame šventojo Mato tekste pateikia mokymą apie santuoką, ir jo neturime pamiršti:

"Tuomet pas jį atėjo fariziejų. Spėsdami pinkles, jie paklausė: "Ar galima vyrui dėl kokios nors priežasties atleisti žmoną?" Jis atsakė: "Argi neskaitėte, jog Kūrėjas iš pradžių sukūrė žmones kaip vyrą ir moterį ir pasakė: Todėl vyras paliks tėvą ir motiną ir glausis prie žmonos, ir du taps vienu kūnu. Taigi jie - jau nebe du, o vienas kūnas. Ką tad Dievas sujungė, žmogus teneperskiria". Tada jie klausė: "O kodėl Mozė liepė duoti skyrybų raštą atleidžiant žmoną?" Jis atsakė: "Mozė leido jums atleisti savo žmonas dėl jūsų širdies kietumo. Bet pradžioje taip nebuvo. Taigi aš jums sakau: kas atleidžia žmoną, - jei ne dėl ištvirkavimo, - ir veda kitą, svetimąja".

Tuomet mokiniai sakė: "Jei tokie vyro ir žmonos reikalai, tai neverta vesti". Jėzus atsakė: "Ne visi išmano tuos žodžius, o tik tie, kuriems duota išmanyti. Nes yra eunuchų, kurie gimė tokie iš motinos iščių. Yra eunuchų,

kuriuos tokius padarė žmonės. Ir yra eunuchų, kurie patys save tokius padarė dėl dangaus karalystės. Kas pajėgia išmanyti, teišmano".

Ši ištrauka labai svarbi, - visų pirma leidžianti suprasti, kad Jėzui santuoka turi prigimtinių pagrindą. Ji tiesiogiai priklauso nuo Kūrėjo. Kitaip tariant, kaip matėme aptardami Pradžios knygos tekstus, gyvenimas santuokoje ir šeimos sukūrimas yra įrašytas žmogaus prigimtyje. Prie to dar grįšime, nes tai labai svarbu, ypač šiandieniniame pasaulyje. Taigi Jėzus pats nori mums paaiškinti, kad santuoka grindžiama prigimtimi. Iš karto matyti didžiulis skirtumas, lyginant su kitais sakramentais, kurie nepagrįsti prigimtimi. Negali sakyti, kad krikštas ar Eucharistija yra prigimtiniai. O santuokos sakramentas pagrįstas prigimtimi. Jėzus nori užtikrinti pirminę, prigimtine tvarką ir sugražinti jai visą grynumą bei reiklumą. Dėl to Jėzus palaimina santuoką, suteikdamas jai naują meilės reiklumą dėl Karalystės. Jėzus pabrėžia, kad Mozė leido, esant tam tikroms aplinkybėms, atleisti žmoną tik dėl žmonių širdies kietumo, taigi dėl meilės stokos. Jėzus nori eiti toliau. Jis nenori tęsti to, ką pasakė Mozė, bet įvykdo ir užbaigia Įstatymą. Ir viską atnaujina, sugražindamas pirminį reiklumą.

Galima sakyti, kad čia Jėzus nori mums paaiškinti savo esminį ketinimą atnaujinti santuoką nauja, dieviška meile. Jau sakiau, kad Jėzaus dalyvavimas Kanos vestuvėse rodo, jog jis neatmeta santuokos. Jėzus jos neatmeta, ji patinka jam, nes tai iš Kūrėjo, iš Tėvo kylanti institucija. O Jėzus nori jai suteikti naują dimensiją. Kaip tik apie šią naują dimensiją taip įtaigiai kalba šventasis Paulius Laiške efeziečiams, atskleisdamas, kad santuokos sakramentas, vyro ir žmonos sąjunga sudaroma Kristaus ir Bažnyčios sandoros pavyzdžiu. "Šis slėpinys yra didelis" - kalbama apie Kristaus ir Bažnyčios sąjungą, tačiau ir apie šios sąjungos pratęsimą (negalime jų atskirti, nes pats Dievas sujungė) vyro bei moters širdyse, kai jie atsiduoda vienas kitam Jėzaus akivaizdoje, kad visiškai perimtų Kristaus ketinimus.

Sakydami, - taip teigia Tridento susirinkimas, - kad Jėzus įsteigė sakramentus, turime aiškiai suprasti, jog tas įsteigimas kiekvieno sakramento atveju yra vis kitokio pobūdžio. Tai patikslina Bažnyčia. Jeigu nebūtų Bažnyčios, jeigu ji nepaaiškintų Kristaus gestų, kaip ir jo žodžių, mes, būdami trumparegiai Kristaus gestų atžvilgiu, rizikuotume nesuprasti, nepamatyti, nepakankamai suvokti, kokios yra giliausios Jėzaus įstatymdavimo intencijos, kai jis kuria naują tvarką - sandorą tarp vyro ir žmonos, Bažnyčios slėpinį. Bažnyčia mums padeda išvelgti giliausią Kristaus žodžių ir gestų reikšmę. Labai svarbu tai suprasti, kai atsakai atmetusiems santuoką kaip sakramentą, - ir jų daug, netgi tarp krikščionių, kadangi vienas iš Liuterio reformacijos aspektų buvo nebelaikyti santuokos sakramentu. Beje, tai visiškai suprantama - Liuterio mąstyme esama vidinės logikos. Jeigu dėl nuodėmės prigimtis yra sugedusi, radikaliai sugedusi, tada pirminė santuokos institucija, vyro ir žmonos sąjunga nebegali būti šventas dalykas. Ji tampa kažkuo nuodėminga. Dievas toleruoja santuoką, tačiau griežtai kalbant ji nėra Bažnyčios. Dar prieš Liuterį santuoka kaip sakramentas buvo atmesta plataus manichėjų judėjimo, kurie teigė, kad bet koks jutimiškumas ir kūniškumas esąs blogas. Taigi neišvengiamai naują gyvybę pradedantis santuokinis aktas yra nuodėmingas, todėl santuoka yra netikra sandora, sandora blogyje.

Atsakydama į visas šias klaidingas sampratas, Bažnyčia patikslina, kad sakramentas pašventina santuoką ir kad ši sakramentą tikrai įsteigė Jėzus. Kai Bažnyčia tai sako, reikia aiškiai suprasti jos uždavinį patikslinti, jog tikrai pats Jėzus įsteigė santuokos sakramentą.

Derėtų dar pamąstyti, ar apologetiškai imanoma parodyti, kad to, ką Jėzus sako devynioliktame Evangelijos pagal Matą skyriuje, užtenka, norint įrodyti santuoką esant tikrą sakramentą. Atidžiau pažvelgę į šį tekstą matome, jog Jėzus visų pirma norėjo parodyti šio sakramento prigimtinių pagrindą. Paskui, kad jis atėjęs atnaujinti šią sandorą, pranokdamas Mozę. Atnaujinti šią instituciją Jėzus gali tik per Kryžiaus slėpinį ir tik Kryžiaus slėpinyje. O kadangi kalbama apie aktą, turintį bendruomeninę dimensiją (santuoka nėra vien tik vidinis aktas), tai normalu, kad šis atnaujinimas, įvykdomas per Kryžių, būtų išreikštas ženklu. Manau, būtent taip galime pasakyti, ir būtent tai leidžia tvirtinti teologijoje bei tikėjimo požiūriu, kad Jėzus iš tikrųjų įsteigė santuokos sakramentą (o Bažnyčia santuokos sakramento įsteigimo slėpinį patikslina). Ankstyvojoje Bažnyčioje tai buvo labai greitai suprasta, ką liudija ir šventasis Paulius Laiške efeziečiams bei padeda aiškiau suprasti.

- Ir kiti Šventojo Rašto tekstai kalba apie santuoką. Pavyzdžiui, Evangelijos ištrauka apie septynis kartus ištekėjusią moterį. Kaip tai reikia suprasti?

- Nepamirškime, kad šis tekstas atsirado iš sadukiejų, atmetančių mirusiųjų prisikėlimą, prieštaravimo. Vis dėlto kalbėdami apie santuoką galime juo pasinaudoti. Santuoka, jeigu ji sakramentas, turi savyje kažką amžina, kadangi teikia malonę. Kas tada atsitinka anapusybėje? Kas atsitinka su kūnų prisikėlimu? Argi santuoka nėra tik žemiška institucija? Jeigu taip, tada versti ją sakramentu yra politinis mesianizmas... Ar santuokoje yra kažkas amžina, kas pranoksta žemę?

Prigimtinė santuokos institucija skirta žemei - ji tam, kad žmogiškoji meilė galėtų pilnutinai išsiskleisti, apimdama ir vaisingumo atsakomybę, - kad rūšis galėtų išlikti. Vadinasi, tai yra žemiškas reikalavimas, teikiantis paramą rūšiai, žmonių rūšiai. Kaip jau sakėme, čia esama ir sakralumo, tiesioginio ryšio su Kūrėju.

Atsiradus sakramentui, šis žemiškas reikalavimas palenkiamas Karalystei - dabar santuokos tikslas nebėra vien duoti žmonėms vaikų, bet taip pat duoti sūnų ir dukterų Jėzui, Bažnyčiai. Taigi santuoka per šį ryšį su Bažnyčia ir Kristumi turi žemę, paprastą žmogaus gyvenimą pranokstančią dimensiją. Galėtume sakyti, kad vaikai amžinai bus tėvų šlovė - tai pirmas dalykas. Amžinai išliks ryšys tarp vaikų ir jų tėvų. Ir tie, kurie viską palieka dėl Dievo Karalystės, išsaugo širdyje meilės ryšį su tėvais, o šis ryšys dar aiškiau pasirodys anapusybėje. Kunigų ir vienuolių tėvai danguje turės ypatingą šlovę savo pačių kūne. Tai yra pirmas iš sakramento liekantis dalykas.

Santuoktinių sąjunga, grynai žmogiška meilė bus visiškai perkeista, kadangi mūsų žemiškasis kūnas virs nauju, "dvasiniu" kūnu. Tikru, tačiau visiškai sudvasintu, o tai reiškia suderintu jau ne su mūsų visata, bet su visais dvasinės sielos ir malonės reikalavimais. Mūsų pašlovinti kūnai spindės visais dieviškosios meilės reikalavimais. Vadinasi, tas pašlovintas kūnas ir

toliau bus įrankis, organas (o???????) meilei, broliškai meilei, kad tą meilę įkūnytų. Pašlovintas kūnas jau nebus nukreiptas į giminės pradžią, bet tik į dvasinę ir dievišką meilę. Būtent šia prasme evangelistas sako, kad būsimieji "kaip angelai"... Griežtai tariant, tai netiesa, kadangi nuo angelų amžinai skirsimės pašlovintu kūnu. Tačiau pašlovintas kūnas pirmiausia skirtas šlovinti Dievą ir mylėti brolius dieviška meile. Kaip tik todėl galime sakyti, kad danguje iš sakramento liks tai, kas leido sutuoktiniams mylėti vienas kitą dieviška meile, mylėti vienas kitą Kristaus šviesoje. Ši meilė yra amžina. Žmona, mylėjusi savo vyrą Kristaus žvilgsniu, Kristaus meile, amžinai Kristaus šviesoje mylės tą, kuris buvo jos sutuoktinis, kuris yra jos sutuoktinis. Mylės jį grynai dieviška, o ne išskirtine meile, kadangi nebus tos aistrų pusės, kuri čia, žemėje, gali nuolatos priešintis ir trukdyti dieviškai meilei apimti viską. Aistrų raiška bus visiškai išgryninta, perkeista, sudievinata.

Tad galima teigti, kad santuokos sakramento malonė parengia vyro ir žmonos pašlovinimą Dievo ir Bažnyčios garbei. O tai, kas sakramente yra dėl giminės pradžios, bus visiškai pranokta. Išliks broliškos meilės ryšiai, dieviški ryšiai, įkūnyti pašlovintų kūnų jutimiškume, tačiau nebus pradėjimui skirtų kūnų sąlyčio. Pašlovintas kūnas yra dieviškos meilės, broliškos meilės įrankis, o ji pranoksta grynai šeimyninę bendrystę - šeimos pagrindas yra iš esmės žemiškas. Žinia, sakramento malonė ją daro antgamtiską, tačiau savo esme ji nėra amžina. Tai ir yra šeimos bei santuokos sakramento ribotumas. Danguje išliks santuokos sakramento pasekmės, bet tik tiek, kiek tai buvo priemonė pašventinti sutuoktinius ir padaryti juos tikrais Dievo sūnumis bei vaikais.

- Šiandien santuokos neišardomumas laikomas diskutuotinu klausimu. Gal galėtumėte apie tai pakalbėti?

- Taip. Iš karto reikia atsižvelgti į du aspektus. Visų pirma - sakramento požiūriu. Šiuo atveju santuokos neišardomumas yra aiškus, o šaltinis nurodomas, neišardomumo būtinumas grindžiamas jau cituotais šventojo Pauliaus žodžiais: "Šis slėpinys yra didelis, - aš tai sakau, žvelgdamas į Kristų ir Bažnyčią". Kristaus ir Bažnyčios sąjunga yra amžina. Ji užantspauduota Kryžiaus krauju. Ji užantspauduota pašlovintosios Jėzaus Širdies šlovėje, Širdies, kuri išlieka sužeista. Vadinasi, santuokos neišardomumas yra Sutuoکتinio ir Sutuoکتinės sąjungos atspindys sutuoکتinių širdyse. Jie susaistyti neišardoma meile, nes tai yra dieviška ir pergalinga meilė. Tai unikalų, ir kyla tiesiogiai iš Sutuoکتinio ir Sutuoکتinės sandoros bei įrašoma sutuoکتinių širdyse santuokos sakramento malone. Santuokos sakramentas turi būti neišardomas, nes jis yra susietas su Kristaus ir Bažnyčios sandora.

Paskui galima pažvelgti - čia prieiname prie labai svarbaus momento, - kaip malonė visada yra grindžiama prigimtimi. Malonė viršija prigimtį, ji yra anapus prigimties, tačiau grindžiama prigimtimi. Jokie krikščioniškosios malonės reikalavimai, patys giliausi jos reikalavimai neprieštaruoja prigimčiai. Taigi ir santuokos neišardomumo pagrindas yra prigimtinis - tai draugystės meilės, apimančios kūno dovana, reikalavimas.

Patikslinkime. Kiekviena draugystės meilė, tiek, kiek ji yra draugystės meilė, reikalauja ištikimybės. Negali žmogui sakyti "aš tave myliu", kartu sakydamas "rytoj nebemylėsiu". Tai priešinga meilei, kadangi ji apima atsidavimą dvasia, o atsidavimas dvasia yra anapus laiko tėkmės ir įveikia visas galimas kovas, kylančias iš mūsų vargano žmogiško sąlygotumo. Todėl galima sakyti, kad draugystės meilėje esama ištikimybės. Kalbama ne apie neišardomumą, bet apie ištikimybę. Draugai nori ir reikalauja ištikimybės - tai įrašyta pačioje draugystės meilėje. Ir jeigu esi neištikimas draugystės meilėje, tada išduodi, sužeidi ir kartais vidujai nužudai - tai visų baisiausia.

Ši ištikimybė tampa neišardomumu dėl kūno dovanos. Manau, kad grynai prigimties, žmogišku požiūriu galima sakyti, jog sutuoktinių draugystės meilė reikalauja neišardomumo, nes kūno dovana įrašo jų draugystės meilės ištikimybę į jutimiškumą, patį didžiausią jutimiškumą - visišką kūno atsidavimą. Tokia meilė yra individuali ir negali būti nutraukta. Tad kol žmona gyva ir kol vyras gyvas, ištikimybė draugystėje, kuri konkretizuojama kūno atsidavimu, reikalauja neišardomumo. Žinoma, dėl žmonių trapumo, - teologiškai sakome: dėl gimtosios nuodėmės pasekmių, - labai sunku gyventi ta ištikimybėje ir neišardomumu. Tai paaiškina, kodėl kai kurios valstybės ir, ko gero, visos valstybės tam tikromis aplinkybėmis gali pripažinti skyrybas. Sakau: gali pripažinti, tačiau ar tai teisėta?

- Ar visa tai, ką Jūs kalbėjote apie ištikimybę draugystėje ir santuokos neišardomumą, nėra perdėm priklausoma nuo mūsų vakarietiško mąstymo, paveikto judėjų-krikščionių religijos? Pažvelgę į kitas kultūras, tarkim Afrikos, ar kitas religines tradicijas, tokias kaip islamas, neretai matome visai kitokią santuokos sampratą. Pavyzdžiui, poligamiją. Ar manote, kad šios tradicijos, besiskiriančios nuo mūsų, yra klaidingos?

- Tai, kas pasakyta apie ištikimybę draugystėje, manau, atrastume visur, kadangi kalbame apie labai gilius žmogaus širdies dalykus.

O poligamija iš tiesų aptinkama daugelyje religinių tradicijų. Ir, kaip jūs minėjote, ji labai aiški islame. Tą reiktų pamėginti suprasti filosofiškai, kas yra natūraliau, jei drįsčiau taip sakyti. Teologiškai žiūrint, tai palyginus lengva - Jėzus aiškiai išsprendė šį klausimą. Galima būtų sakyti - išsprendė jį autoritetingai. Arba - išsprendė, klausimą sugražindamas prie daug gilesnio paties Kūrėjo požiūrio, prie pradžios, taigi prie to, kas žmogaus prigimtyje giliausia. Dar kalbėsime apie tai. Pirmiausia pažvelkime į problemą filosofiškai.

Filosofiniu požiūriu, turėti daug draugų ar vieną yra labai senas klausimas. Kalbant apie pačią draugystę, galima ginčytis. Tai kiekybės ir kokybės dilema, - manau, būtent tokia yra klausimo esmė.

Jeigu turi tik vieną, bet nuostabų draugą, kokybės požiūriu tai leidžia draugystei daug labiau išaugti, niekas to nepaneigs. Kiekybė meilės plotmėje visuomet esti kažkas sunkaus, sunkiai pakeliama. Tai jau ne kultūros, bet žmogaus širdies klausimas, meilės klausimas. Meilė pranoksta kultūrą - ji yra kur kas labiau pamatinė, kur kas radikalesnė, nes susijusi su prigimtiniu žmogaus apetitu dvasiniam gėriui.

Galima sakyti, kad sutuoktinių draugystės meilės, apimančios ir kūno dovana, atveju galima daug aiškiau parodyti, jog draugystės meilė linksta būti vienintelė - kad vyras turėtų tik vieną žmoną ir kad žmona galėtų daug labiau atsiduoti, jeigu ji yra vienintelė savo vyro išrinktoji. Iš tiesų meilės stiprumas linksta į tokį vienumą, o kūno dovana apima aistras, kurios, nebūdamos išskirtinės, lenkia ją būti vienintele. Meilė visada siekia būti vienintelė. O jeigu ji ikūnijama kūno dovana, tuo labiau siekia būti vienintelė. Tai priklauso nuo meilės grynumo. Štai kodėl galima sakyti, kad pats radikaliausias draugystės meilės, sutuoktinių draugystės meilės pagrindas siekia tokios vienybės. Kai kurios religinės tradicijos to neskelbia, be abejo, todėl, kad meilė palaipsniui silpo. Gerai žinome, kad nepakankamai gryną kokybę dažnai bandome truputį atsverti kiekybe. Atsigriebiame per kiekybę. Argi nesama analogiško reiškinių meilėje? Bijodamas tikros meilės, žmogus slepiasi po tam tikra valdžios laikysena. O kai valdai, norisi valdyti daugelį - juk tai rodo galią. Labai įdomu konstatuoti, kad poligamijoje turėti daug žmonių - tai būti galingam, tai galybės ženklas. Niekas nesako, kad tai meilės, jos stiprumo ženklas, bet, priešingai, galios. Taip nuslystama į meilę, kuri neįvykdo iki galo visų savo reikalavimų. Atsveriamą kiekybe, o meilė virsta savotišku dominium, troškimu valdyti daugelį. Valdžia visada mėgsta kiekybę. Tai geriau išreiškia galia, panašiai kaip ir veiksmingumas. O meilė, atvirkščiai, siekia vienybės.

Darosi suprantama, kad dėl tam tikro egoizmo, sugebėjimo mylėti stokos bandoma atsigriebti žmonių skaičiumi. Tai nėra kokybinis aspektas, bet greičiau meilės sunykimo ženklas.

- Tačiau kai kurie Senojo Testamento šventieji, tarkim Abraomas ar Jokūbas, turėjo kelias žmonas.

- Kelias žmonas? Abraomas turėjo tik vieną - Sarą. Nebuvo daugelio žmonių! Tačiau Sara buvo nevaisinga ir tarnaitė Hagara ją "aplenkė". Šitaip atsitiko dėl vaisingumo. Jokūbo atveju viskas irgi buvo dėl vaisingumo.

Tad principas yra kiek kitoks - vaisingumas tampa svarbesnis už asmeninę sutuoktinių meilę. Dėl vaisingumo reikia daug žmonių, vaisingumo šaltinių, kad būtų užtikrinta įpėdinystė, išlikimas. Tiesiogiai tai nėra meilės sritis. Tačiau visuomet yra viena sutuoktinė, kurią vyras išsirenka ir myli labiausiai. Matėme, kad būtina skirti pačios meilės tikslą ir vaisingumą. Jokūbo pavyzdys tą labai aiškiai parodo. Dėl jo mylimosios nevaisingumo - akivaizdu, kad Jokūbą ir Rachele sieja didelė meilė, - kitos užima pirmą vietą. Tai iškelia kitų problemų - pati santuoka netenka savo grynumo. Tačiau vaisingumo požiūriu ji turtinga, šito nepaneigsi.

Čia visiškai aišku, kad krikščionybė sugrįžta prie santuokos pradžios, idant jai suteiktų tikrąjį tikslumą. Tai ne vien tik Senojo Testamento išsipildymas, bet ir sugrįžimas prie ištakų, o tai yra sugrįžimas prie Kūrėjo išminties. Tada aišku, kodėl Jėzus kviečia grįžti prie tokios monogamijos, kuri labiausiai išryškina sutuoktinių abipusio pasirinkimo iš meilės pirmumą. Šitaip krikščioniška santuoka, sakramentu išreiškianti Kristaus ir Bažnyčios sąjungą, išsiskiria į tai, kas žmogiškoje vyro meilėje žmonai yra geriausia ir giliausia. Kristaus ir Bažnyčios sąjungos slėpinys suteikia prigimtinei, žmogiškai sutuoktinių meilei aukščiausią - dievišką - tikslą.

Nors žmogiška meilė nėra slėpinys (vis dėlto ji lieka slėpinga), tačiau ji tarsi šaukiasi, laukia Kristaus meilės Bažnyčiai (sutuoktinio meilės sutuoktinei). O tai jau yra didelis slėpinys.

Peržvelgus Bažnyčios istoriją, aiškiai matyti pažanga santuokos klausimu. Iš pradžių buvo labiau išryškinama santuokos institucija ir vaikai kaip jos tikslas. Šiandien daug labiau pabrėžiama išskirtinė vyro meilės žmonai kokybė. Ir toliau teigiamas esminis santuokos ir vaisingumo ryšys, tačiau nurodoma, kad pirmesnė yra vyro meilė žmonai. Tai lyg reikalavimas santuoką daryti gilesnę - labiau parodoma sutuoktinių meilė.

- Gal galėtumėte pakalbėti apie santuoką kaip pašaukimą? Ar įmanoma visiškai priklausyti Dievui santuokoje?

- Nereikia supriešinti santuokos ir pasišventimo Dievui. Būtina suprasti, kad krikščioniškas pašaukimas turi daug buveinių.

Atsidavimas Dievui yra didis dalykas, kadangi tai įsakmus Kristaus kvietimas: "Sek paskui mane". Tai dieviškas Jėzaus Širdies pavydas - Jėzus nori visiškai pasiimti tą, kurį išsirinko ir kuris atsiliepia į jo pasirinkimą. Šis dieviškas pavydas taip pat išreiškia meilės vienybės reikalavimą - Jėzus nori visko. Tačiau nereiškia, kad nėra pašaukimo į šventumą per krikščionišką santuoką. Tai galima nesunkiai suprasti, kadangi meilė Kristui, būdama pirmoji, absoliuti, nėra išskirtinė ir netrukdo mylėti tuos, kuriuos mums atsiunčia Apvaizda. Kristaus meilė netrukdo sutuoktinių draugystės meilei. Meilė Kristui, būdama dieviška, gali būti kitų meilės ryšių šaltiniu. Būtent tai yra grynai krikščioniško pašaukimo paslaptis - kadangi Dievas atsiduoda mums šventąja Jėzaus žmogyste, žmogaus širdis tampa Dievo Širdimi per Įsikūnijimo slėpinį. O Jėzaus Širdis, atsiduodama mums, padaro mus pajėgesnius mylėti kitus. Krikščionis, susijęs su Jėzaus Širdimi, labiau negu tuomet, jei jis nebūtų krikščionis, pasidaro pajėgesnis mylėti artimą, mylėti tą, su kuriuo ar su kuria Dievas jį suveda.

Todėl aš apversčiau jūsų klausimą! Sakyčiau: Kristaus meilės dėka galiu daug giliau mylėti tuos, kurie yra šalia. Šios Kristaus meilės dėka per krikščionišką santuoką vyras ir žmona labiau gali mylėti vienas kitą ir labiau atsiduoti. Meilė Jėzui toli gražu nėra kliūtis, net priešingai - tampa naujo meilės paviršio šaltiniu. Tai paaiškina, kodėl krikščioniška santuoka gali būti tik monogaminė. Šitaip yra dėl meilės grynumo, reikalaujamo sakramente, o tai pareikalauja iš vyro ir moters širdžių iki galo išpildyti meilės reikalavimus. Būtų nesuprantama, kad per sakramentą teikiama tokia gyna meilė - Kristaus meilė kiekvienam iš mūsų, paverčianti mus meilės šaltiniais tiems, kas yra arti mūsų, - nesiektų tokio išgryninimo, naujo reikalavimo, kad draugystės meilė taptų didesnė, negu ji būtų be Kristaus meilės.

- Jūs įrodinėjate, kad santuoka ir meilė Kristui viena kitai neprieštarauja. Tačiau, skaitant Pirmąjį laišką korintiečiams, šventojo Pauliaus žodžiai gali nustebinti, šokiruoti - jis, regis, santuoką laiko blogesniu variantu. Kaip suprasti šį tekstą?

- Šventasis Paulius tik pataria. Iš tiesų, perskaičius šiuos žodžius, galima tarti: "Iš esmės tuokiasi tik apgailėtini vargetos. Tie, kurie būdami vieni nesugeba skaisčiai gyventi, ir tie, kurie nepajėgia pakankamai stipriai mylėti Kristaus, kai yra apimti žmogiškos meilės". Tiesa, iš pirmo žvilgsnio galima taip suprasti. O iš tikrųjų visų pirma reikia aiškiai išvelgti paraginimą. Tai nėra mokymas absoliučia prasme, bet praktiniai patarimai. Ir kam šventasis Paulius juos duoda? Derėtų pažvelgti į kontekstą. Būtų įdomu patikslinti, nes visiškai aišku, kad tai yra patarimai.

Kaip juos suprato Bažnyčia? Štai kas mus domina: kaip iš tikrųjų ši šventojo Pauliaus laiško tekstą aiškina Bažnyčios mokymas. Bažnyčia visada suprato, kad visiškai kiekvieno atsidavimas Kristui pilnutiniu pasišventimu (vienuolišku gyvenimu) objektyviai yra tobulesnis išpildymas, nes taip atsiliepiama į giliausius dieviškos meilės reikalavimus. Dieviška meilė (caritas) mus tiesiogiai susieja su Kristumi. Ant Kryžiaus Jėzus mums atsidavė visiškai, "iki galo", - tai reikalauja ir iš mūsų visiško atsidavimo. Taip atsitinka labai lengvai. Nuolatos matome tokią konvertitų reakciją - atradę Jėzų su visu šiuo absoliutumu, jie supranta, kad reikia visiškai atsiduoti. O kas krikščionybę priėmė ne atsiversdamas, bet per šeimą, kur viskas kiek reliatyvu, į tai žiūri truputį kitaip!

Vis dėlto, objektyviai žiūrint, vienuolinis gyvenimas yra didesnis absoliutas. Tačiau Bažnyčia niekada nežiūrėjo paniekinamai į santuokos slėpinį, nes tai prieštarautų sakramentui. Sakramentas negali pašventinti paniekos, antrarūšės padėties tų, kurie "kitaip nesugeba". Jeigu taip būtų, negalėtų būti sakramento. O sakramentas įrodo, kad egzistuoja aiški Kristaus valia, idant šventumas pildytųsi ir šeimos bendruomenėje. Kaip tik todėl sakiau, kad pašauktieji į santuoką, kaip ir pašauktieji į vienuolinį gyvenimą, yra pašaukti į šventumą. Beje, būtent dėl to vienuoliai gali šį tą pasakyti susituokusiems žmonėms. Susitikdamas su jaunomis poromis sakau: "Neturiu jokios jūsų gyvenimo patirties, bet žinau, kad jūs pašaukti į tą patį šventumą kaip ir aš. Vadinasi, galiu jums kalbėti. Iš esmės mūsų kalba yra ta pati, galime vieni kitus suprasti, net jeigu mūsų sunkumai ir kovos labai skiriasi". Visada bus gilių panašumų, analogijų tarp žmogaus, kuris visiškai atsiduoda Viešpačiui, ir žmogaus, apimto žmogiškos meilės asmeniui, kurį išsirinko ir kuris atsiliepia į jo meilę bei nori sukurti šeimą. Abiem atvejais - šventumas.

Tad supraskime, kad esti vienas tiesioginis kelias ir kitas ne toks tiesioginis, nes jame į Kristų einama dviese. Dažnai sakau, kad yra beržų ir kedrų dvasingumas. kažkas panašaus yra lyginant vienuolinį gyvenimą ir santuoką. Santuokoje tenka dviese keliauti į Kristų. Kartais tai nuostabu, nes, jeigu vienas pavargsta, o kitas užsidegęs uolumu, galima nešti vienas kitą. Tačiau abiem pavargus atsigauti sunkiau, negu būnant vienam. Galima nujauti, kad santuokos ir vienuolinio gyvenimo ritmas negali būti tas pats. Vienuolinio gyvenimo ritmas - tai "ekspresas". Greitesnis ritmas, reikalaujantis iš pat pradžių palikti daugelį dalykų. Šeimos ir santuokos ritmas ne toks greitas. Tačiau santuoka ir vienuolystė veržiasi į tą patį tikslą ir turi gyventi ta pačia meile, žinant, kad pašventinimo priemonės esti skirtingos.

Taigi lyginti reikia priemonės. O tai priklauso nuo praktinės išminties sprendimo ir asmeninio pasirinkimo. Čia glūdi visa pašaukimo problema.

- Bet kaipgi sužinoti, ar Dievas tave kviečia į santuoką, ar į pašvęstą celibatą?

- Kaip tik tai ir vadinama klasikiniu terminu "pašaukimas".

- Ar yra kokie nors pašaukimo kriterijai?

- Tai labai jautri problema... Pateiksiu savo pavyzdį, nes jis man liko iškalbingas. Į dominikonus įstojau labai jaunas. Kai mano draugai sužinojo apie mano ketinimą tapti vienuoliu, - daugelis iš jų, kurie mane labai mylėjo, ne kažki kiek tikėjo ir netgi buvo nusistatę prieš vienuolystę, - jie visi manęs klausė: "Ar tu įsitikinęs, kad turi pašaukimą?" Tada, dar net nestudijavęs teologijos, atsakiau tiesiai, ką išgyvenau. Labai gerai atsimenu, kad jiems pasakiau: "Žinau tik viena - aš negaliu pasielgti kitaip. Jeigu neatsiliepsi, jau nebegalėsiu taip pat žiūrėti į Kristų - būsiu kažką atstūmęs". Ir tą akimirką prisiminiau Evangelijos epizodą, kur pasakojama apie jauną turtuolį. Jeigu neatiduodi visko, jeigu neini iki galo, tada nebegali į Jėzų žiūrėti kaip anksčiau: "Jis pasitraukė liūdnas", taigi nebegalėjo susitikti Jėzaus žvilgsnio kaip anksčiau.

Tai, be abejo, pats stipriausias vidinis kriterijus, būtent vidinis kriterijus. Visada galima sakyti: "Jūs buvote paveiktas". Tai tiesa! "Jums įtaką padarė kokios nors rekolekcijos, koks nors vienuolis, dvasios vadovas." Tai tiesa! Tačiau tas, kuris tuokiasi, taip pat patiria įtaką iš kito žmogaus, kadangi leidžiasi kieno nors "pagaunamas"! Abiem atvejais esame veikiami. Paprasčiausiai tereikia tą pripažinti. Niekas nedrįstų tvirtinti, kad apsiėjo be įtakos, nes tai būtų nesąmonė, ypač kalbant apie meilę. Turime sutikti būti veikiami. Tačiau sykiu reikia ir pakankamo asmeninio blaivumo, kad suprastum, jog įtaka nėra viskas. Ji išorinė, o kiekvienas renkasi pats. Galiausiai kai renkiesi, esi vienas prieš Dievą, prieš Kristų, ypač rinkdamasis gyvenimo kryptį.

- Tačiau kalbant apie predestinaciją, ar galima sakyti, kad mums skirta tapti vienuoliu arba susituokti?

- Mums skirta būti šventaisiais ir Dievo vaikais. Tačiau predestinacija apima ir priemones: tiek vienuolinį gyvenimą, tiek santuoką. Tik šitai mums nepasakyta. Negali sakyti: "Aš žinau, kad esu skirtas tapti vienuoliu". Tai būtų iliuminizmas! "Aš žinau, kad man skirta santuoka su šiuo žmogumi." Tai būtų iliuminizmas! Vienintelis dalykas, kurį galima išsakyti, - didelis troškimas tobulai būti Dievo vaiku, mylimuoju Dievo vaiku, pilnutinai įvykdant Tėvo valią.

Tarkime tuo metu, kai turėjau apsispręsti, man atrodė, kad turiu sekti paskui Kristų šiuo siauroju keliu. Beje, neatrodė tai itin smagu, ir atvirai pasakiau savo draugams: "Aš nejaučiu tam jokio pozityvaus potraukio. Man čia glūdi Kryžiaus slėpinys, tačiau Kristaus meilė leidžia tai peržengti. Ir

pirmausia žiūriu būtent Kristaus meilės, būtent dėl jos sutinku". Vienuolinis gyvenimas pats savaime nėra patrauklus. Jei turi žmogišką, ne taip jau blogai surestą širdį, pajėgiančią mylėti, jei sugebi ką nors sėkmingai nuveikti pasaulyje, mėgsti studijuoti, visada galėsi "apsisukti", taip pat jei mėgsti kokį nors amatą. Vienuolinis gyvenimas įveda į tai, kas iškyla kaip būtinybė, kaip Šventosios Dvasios įkvėpimas, Jėzaus kvietimas, absoliuto troškimas meilės plotmėje, ir tai pareikalauja fundamentalaus paklusnumo - atsiduoti, kad galėtum eiti iki galo, sekti paskui Avinėlių, kur tik jis eina. Sekame paskui Jėzų. Ne mes pasakome Jėzui: "Tu turi pasukti šiuo keliu į kairę ar į dešinę". Sekame paskui jį ir leidžiamės jo vedami. Iškart tą supranti, kai tikrai turi pašaukimą.

Toliau. Kaip sužinoti, ar turi priemonių taip gyventi? Tai gali sužinoti tik gyvendamas. Iš anksto negali pasakyti, tai labai sunku. Žinoma, esama akivaizdžių dalykų, kuriuos gali iš karto pastebėti. Iškart galima žmogui pasakyti, kad jis per daug ligotas, nepajėgs gyventi vienuoliškai, jam tai būtų per sunku. Nors šiandien ne visada išdrįstum ką nors tvirtinti. Kartais būtent tie, kurių nepriėmė dėl silpnos sveikatos, palaidoja visus kitus, nes labiau pasisaugo! Protingumo stoka taip pat gali būti kriterijus. Vis dėlto, jei turi didelę širdį ir esi kilnus... vienuoliškam gyvenime yra daug vietų! Kaip, beje, ir santuokoje. Tačiau santuokoje tave turi pakęsti ta, kurią išsirinkai. Jei esi šuniško būdo, vienuoliniame gyvenime nebus labai patogų kitiems. Tačiau, manau, tai lengviau pakeliama nei santuokoje - čia nuolatos esi susietas su kitu asmeniu. Ji pakęs tavo blogą charakterį, jeigu labai tave myli, bet jeigu meilė nepakankamai stipri, bus nelengva.

Nenorėčiau dabar, pats būdamas vienuolis, agituoti už vienuolinį gyvenimą. Tik noriu parodyti, kad kalbama apie priemonių pasirinkimą. Viskas priklauso nuo patarimo dovanos apšviesto praktinės išminties sprendimo Kristaus akivaizdoje. Einame apgraištomis tikėjimo naktį, ir vis dėlto yra kažkas labai stipraus, kas leidžia negatyviai suprasti, jog negali pasukti kitu keliu. Vėliau mėginau pažiūrėti teologiškai, ar tai, ką pasakiau draugams, buvo teisinga. Buvau priverstas pastebėti, kad toks negatyvus sprendimas (negaliu kitaip pasielgti, nes esu Kristaus užvaldytas) yra pats stipriausias argumentas. Stoji ne dėl grigališkojo choralo grožio ar dėl to, kad tokioje vietoje gali toli pažengti filosofijos ar teologijos srityje, ar dėl nepakartojamos charizminės aplinkos. Visa tai labai geri dalykai - mūsų susižavėjimai, tik jie neilgai tęsiasi, nes negali ilgai tęstis, mat čia yra viso gyvenimo klausimas. Žmogus, kuris siekia santuokos, gerai žino, kad žmoną renkiesi ne taip kaip draugą. Draugą išsirenki greitai. Tačiau žmona - jau visam gyvenimui. O tai nepatogu. Ir žmona lygiai taip pat samprotauja. Žmogus, turintis daug draugų, temperamentą, leidžiantį lengvai susidraugauti, labai amicalis su visais, kas jį supa, bus kur kas atidesnis, kai reikės apsispręsti santuokai. Panašiai yra ir vienuoliniame gyvenime - žinai, kad šis įsipareigojimas įtrauks tave visą. Todėl "susižavėjimas" niekada negalės būti kriterijus vienuolystei. Susižavėjimas mums pasitarnauja. Turėti draugų vienuolių taip pat yra tam tikra pagalba. Jie tarsi tramplinai, tačiau ne jie yra visiško atsidavimo visam gyvenimui priežastis. Šitoks atsidavimas gali kilti tik iš asmeninio meilės ryšio su Jėzumi. Taip pat tik asmeninis meilės ryšys su konkrečiu žmogumi, kurį pasirenki, kurį myli, leidžia įsipareigoti santuokai.

- Santuokoje, kaip ir vienuoliniame gyvenime, įsipareigoji visam gyvenimui. Kodėl tai yra būtina?

- Įsipareigojimas visam gyvenimui yra meilės įsipareigojimas. Jeigu jis nebūtų meilės įsipareigojimas, nebūtų visam gyvenimui. Darbo nesirenki visam gyvenimui, pasižiūri, ar jis veiksmingas, ar leidžia realizuoti save ir pan. Tuo tarpu vienuolystė arba santuoka priklauso asmeninio pasirinkimo sričiai. Renkiesi Kristų arba renkiesi vyrą ar žmoną. Tai asmeninis meilės pasirinkimas. O juk meilė turi savyje kažką amžina, kas pranoksta laiko ir vietos aplinkybes, kovas, sunkumus, kuriuos tenka įveikti. Meilė asmeniui yra kažkuo absoliuti. Kalbant apie Kristų, akivaizdu, kad ji amžina. Kalbant apie žmogišką meilę, taip pat yra kažkas absoliutaus. Ir kažkas amžina, kai iš tikrųjų myli žmogų. Toks asmeninis pasirinkimas yra anapus laiko ir vietos aplinkybių - jis mus perkelia į amžinybės perspektyvą. Tada labai gerai suprantama, kad šitai skirta visam gyvenimui.

- Tačiau Jūs sakėte, kad santuoka ir vienuolystė tėra priemonės. Argi žmogus neturi teisės suklysti rinkdamasis priemones?

- Taip, rinkdamasis priemones visada gali suklysti. Todėl ir sakau, kad vaikštome apgraibomis, tikėdami.

Žinia, vienuoliniame gyvenime - Bažnyčia labai išmintinga - yra bandomasis laikotarpis. Prieš duodami įžadus visam gyvenimui, duodame įžadus trejiems metams. Taigi kartu su bandomuoju laikotarpiu susidaro mažiausiai penkeri metai.

Priešsantuokinio sužadėtuvių laiko trukmės Bažnyčia nenustato. Kiekvienas įvertina pats. Kartais žmonės išimtyje iš pirmo žvilgsnio ir nori labai greitai susituokti. Bet galbūt tai ilgai neišsilaikys, nes koks buvo tas pirmas žvilgsnis? Nelengva tiksliai nustatyti. Šiandieniniame pasaulyje, kur aiškiai jaučiama, kad meilės jutimiškumas yra tapęs aštresnis nei anksčiau, o dorybės ne taip giliai išsiskynusios, turime būti labai atidūs pasirinkdami asmenį santuokai. Renkiesi asmenį, kurį nori mylėti. Jeigu remsimės tik jausminių efektu, tai pasirinkimas bus trumpalaikis, ir bus labai sunku pasakyti, kad įsipareigoji visam gyvenimui.

- O kaipgi nustatyti, ar tavo meilė grynai jausminė ir aistrinė, ar ji yra gilesnė ir leidžia įsipareigoti visam gyvenimui?

- Akivaizdu, kad meilės nepatyrusiam žmogui tai visada bus sunku, - visada bus išpūdis, kad jo meilė unikali, pranokstanti visas kitas, todėl be galo gili. Draugai gali jam sakyti: "Palauk, palauk... pasižiūrėk, būk atsargesnis!" Aišku, jeigu jis nesiklausys ir puls stačia galva, o taip labai dažnai nutinka, jam arba pasiseks, arba ne. Šiandien sėkmingų atvejų ne taip jau daug, tą gerai žinome! Šitaip yra todėl, kad be galo sunku meilės apimtam žmogui išlaikyti blaivų apdairumo požiūrį. Kai aistringai myli, žmogiškasis apdairumas labai lengvai sudega. Kai myli dvasiškai ir dieviškai, apdairumas išlieka. Tačiau aistringai mylėdamas, nebe taip aiškiai viską matai, leidiesi užvaldomas - neretai labai greitai.

Vienuolystėje tokio pavojaus nėra, nes matydami labai aistringą, truputį "švytinti" novicijų, vyresnieji bus atidesni. Jam pasakys: "Branguti, reikia laukti, dar laukti". Nuolat tai matome - kaip tik tie, kurie nori sutrumpinti Bažnyčios nustatytą laikotarpį, paprastai po kelerių metų turi daugiausia sunkumų. Buvo tarsi labai stipri, aistringa meilė, sudeginusi visas datas, visus laiko ir erdvės atstumus. Tačiau tokia meilė nėra pakankamai stipri, kad apimtų visą gyvenimą. Aistringa meilė negali įpareigoti visam gyvenimui, nes ji nesiekia to, kas širdyje yra giliausia, dvasiškiausia.

- Ar gali santuokos sakramento malonė išsakyti meilėje, kuri yra beveik vien tik aistrinė?

- Labai sunku taip paprastai atsakyti, nes tik vienas Dievas tiria inkstus ir širdis. Mes apsižiūrime tik paskui, kai jauna sutuoktinių pora mus susiranda po kelerių metų ir sako: "Taip nieko nebus. Nebegalime kartu gyventi. Reikia prašyti skyrybų". Tokiomis akimirkomis kalbame apie sakramento malonę, kreipiame į pirmąją meilę. Ir dažnai išgirstame: "Taip, bet juk ta pirmoji meilė iš esmės buvo labai paviršutiniška. Ji netoli tesiekė - mane pakerėjo jos akys, žvilgsnis. O paskui susidarė tam tikros aplinkybės ir aš užsidegiau aistra. Maniau, kad viskas bus gerai". Taip. Tačiau nebuvo. Tada pamatai, kad ta pirmoji meilė iš tikrųjų buvo gana paviršutiniška. O pasakyti tai iš karto buvo labai sunku. Tik būdamas labai artimas, gali tą pasakyti. Visi nori būti diskretiški, matydami mylinčius vienas kitą žmones. Susidrovi, nenori būti perdėm nediskretiškas ir teigti, kad gali ištirti širdis ir inkstus! Tai Dievo reikalas. Stengiesi suprasti, padėti, bet iš tikrųjų vien tik Dievas tiria, kokio gilumo toji meilė, tik vienas Dievas gali tą padaryti.

- Ar kunigas, matydamas, kad sužadėtinių meilė nepakankamai gili, gali atsisakyti juos sutuokti?

- Ne. Nebent pateikiamas motyvas atrodo nepakankamai aiškus. Vis dėlto būdamas draugas, gali pasakyti: "Klausykit, aš nenorėčiau jūsų tuokti, nes manau, kad dar nesubrendote". Atsisakai neatsisakydamas. Draugiškai atsisakai. Man yra tekę pasakyti: "Ne, aš norėčiau, kad jūs dar palauktumėte"; nepaisydami to, jie susituokė. Po metų atėjo pas mane ir pasakė: "Jūs buvote teisingi, mes buvom visiškai nesubrendę. Per greitai įsipareigojome". Tada jie nesiklausė. Ir, manau, tai visiškai normalu. Jie buvo susižavėję, apimti aistros. Kunigas, jeigu jis yra draugas, gali taip pasakyti, mėgindamas sulaikyti, sustabdyti. Taip pat ir tėvai gali pasakyti. Tačiau žinome, jog tėvų pritarimas nereikalingas, kad santuoka būtų galiojanti ir teisėta. Tridento susirinkimo metu būta ginčų - prancūzų teologai norėjo, jog tėvų sutikimas būtų būtinas, kad santuoka galiojotų! Būtent ispanų teologai, laikydami šventojo Tomo Akviniečio mokymo, pasakė: "Visai ne. Tėvų sutikimas nėra būtinas. Tėvai gali tik patarti". Ir kunigas - kita prasme - gali tik patarti. Daugiau jis nieko negali. Todėl parapijos kunigas, jeigu ima abejoti, ar šių jaunuolių meilė tikrai gili, tegali labai atsargiai išsakyti keletą pastabėlių, ypač kai nelabai pažįsta porą. Tačiau jei jie prašo santuokos, kunigas negali atsisakyti. Žinoma, su sąlyga, kad jie vykdytų visus bažnytinės teisės reikalavimus.

- Ar gali kunigas sutuokti žmones, kurie nesimeldžia, bet tuokiasi labiau dėl tradicijos, dėl įpročio arba norėdami padaryti malonumą tėvams?

- Tai jau kas kita. Tai visiškai ne tas pats. Šiuo atveju kunigas gali pareikalauti, kad jie pasiruoštų santuokai, ir šitaip parodyti jiems giliają santuokos tikrovę. Per šį pasirengimo laikotarpį kunigas tikrai pamatys, ar susituokti norintys jaunuoliai yra tikintys. Negali suteikti sakramento ar bent palaiminti santuoką to, kuris netiki. Ypač jeigu abu yra netikintys. Jei vienas iš dviejų tiki, o kitas ne, galima palaiminti santuoką dėl to, kuris tiki ir to reikalauja. Mėgini antrąjį atvesti į tikėjimą. Tokiu atveju neatsisakysi suteikti sakramentą. Tikintysis turi teisę jį gauti, antraip jis būtų sugyventinis.

- Tačiau kartais tenka sutikti išsiskyrusių žmonių, kurie susituokė netikėdami. Kai kurie labai gailisi, kad padarė tai kiek nesąmoningai ir dažnai priekaištuoja kunigui, kam sutiko juos tuokti.

- Tokie klausimai visada esti labai subtilūs. Tikra tiesa, kad prieš kelerius metus, dešimt ar dvidešimt, - dabar yra daug daugiau laisvės, - žmogui, priklausančiam krikščioniškų tradicijų šeimai, buvo beveik neįmanoma susituokti civiline santuoka ir toliau gyventi lyg niekur nieko... Todėl žmonės sutikdavo tuoktis nepasakydami kunigui tiesos. O kai kaltinamas kunigas... Verčiau reikėtų kaltinti tuos, kurie susituokė, nieko nepasakė, pateikė reikiamus atsakymus į klausimus, - vis dėlto jų buvo paklausta, ar jie nori santuokos. Iš principo santuokos priesaikoje išsakomos kelios tiesos apie santuokos slėpinį. Jeigu girdi tas tiesas ir visiškai nesutinki, reikia turėti drąsos pasakyti: "Aš negaliu. Jeigu aš turiu išsipareigoti būtent tokiam gyvenimui, tai neįmanoma". Tiesa, laikas ir vieta labai patogūs. Taigi labai sunku ir reikia daug drąsos tokią akimirką. Tada vis dėlto aišku, kodėl kai kurie žmonės tuokiasi Bažnyčioje, nes taip viskas yra gerai, tokia šeimos tradicija. Tačiau jie netiki. Jie neturi tikėjimo. Ar tada jie gauna sakramentą? Kiekvienu atveju tą turi nuspręsti Bažnyčios teismas - ten keliauja visi prašymai anuliuoti santuoką, ir tokių prašymų šiandien nepaprastai padaugėjo. Tenka pripažinti, kad vis dažniau daugelis prisiima svarbių išsipareigojimų, nepajėgdami atlikti žmogiškąjį veiksma grieztaja prasme, t.y. asmeninį valios aktą. Jie leidžiasi įtraukiami. Jei nėra žmogiškojo veiksmo, nėra nė sakramento. Sakramentas turi išsakyti žmogiškajame veiksmo. O žmogiškasis veiksmas ir yra toji meilė, kai vienas kitą renkamės. Ir nebūtinai aistringai mylėdami. Tai gali būti gerai apgalvota, protinga meilė, bet vis dėlto meilė ir atsidavimas. Išsipareigojame gyventi kartu ir sukurti šeimą. To užtenka.

Krikščioniškasis pašaukimas ir Kryžiaus slėpinys

- Tėve, kalbėdamas apie vienuolystę, Jūs paminėjote Kryžių. Ar jis visada susijęs su krikščioniškuoju pašaukimu ir koks jis santuokoje?

- Kryžius susijęs su kiekvienu krikščionišku pasaulimu - mes gimę ant Kryžiaus. Sakramentai kyla iš Kristaus Kryžiaus slėpinio, ir krikščioniškoji malonė mus susieja su Kristaus Kryžiumi. Su šlovinguoju Kryžiumi, suprantama. Tai toli gražu nereiškia, kad visas krikščioniškas gyvenimas - nesibaigiančios laidotuvės. Priešingai, krikščioniškas gyvenimas turi būti džiaugsmingas ir pergalingas (būti susietam su Kryžiumi - tai būti susietam su didžiąja meilės pergale), o tai reikalauja suprasti, kad Kryžius yra visa pranokstanti nuostabi dovana. Meilės dovana, uždeganti Jėzaus Širdį džiaugsmu, pačiu didžiausiu džiaugsmu, kokį tik Jėzus kada nors pažino, patyrė. Tačiau kartu buvo ir skausmo, ir kančios. Taigi Kryžius turi dvi "puses": viena vertus, yra meilė (tai vidinis Kryžiaus aspektas). Būtent tuo Kryžius yra amžinas. Ir, kita vertus, skausmingos kovos, nesėkmės, liūdesys. Tatau yra regimasis, labiau išorinis aspektas, žinoma, apimtas vidinio. Negalima sakyti, kad nėra vidinio skausmo, - agonijos metu Jėzus liūdėjo dėl nešamų nuodėmių svorio. Tačiau Kryžiaus kova yra regima.

Kaip tik su labiausiai vidine Kryžiaus slėpinio puse, su didžiąja meilės pergale yra susietas mūsų krikščioniškas gyvenimas. Mūsų krikščioniškasis gyvenimas yra didžioji meilės pergalė. Būna akimirku, kai ši pergalė mums suteikia daug regimo, juntamo, žmogiško džiaugsmo. Ir būna akimirku, kai mūsų laukia kova su savo kančiomis, mus ištinka nesėkmės. Esame susaistyti su Kristaus slėpiniu, kur yra ir džiaugsmų, nepaprasto išsiskleidimo, ir kovos, Kryžiaus. O užsibaigia Kryžius Prisikėlimu. Į Kristaus Kryžiaus slėpinį žvelgiame per Prisikėlimą. Mums duodamas būtent toks Kryžius, įveikęs visas kovas, nuodėmę, mirtį. Visa tai nuostabiausiai atspindi Rožinio paslaptys: džiaugsmingosios; kovos ir kančios; visiškos laisvės šlovėje paslaptys (meilės pergalė).

Vienuoliškas gyvenimas betarpiškai susieja su Kryžiumi. Santuokos sakramentas su Kryžiumi susieja simboliškai, bet tai dieviškas simboliškumas. Iš tikrųjų santuokos sakramentas siejamas su Sutuoktinio ir Sutuoktinės sandora, kuri sudaroma ant Kryžiaus. Šitai santuokos sakramentas, kylantis iš Kryžiaus, simboliškai, dievišku simboliškumu susaisto sutuoktinius su Kristaus Kryžiumi. Tai krikščioniškos meilės slėpinys, kuris kyla iš Kryžiaus ir į jį veda, kuris užvaldo žmogišką meilę, kad ją pašventintų ir suteiktų jai naują - amžinybės, dieviškumo, dimensiją.

Taigi galima sakyti, kad santuokos sakramento malonė sustiprina sutuoktinių meilę, ją išgrynina, padaro ją antgamtišką ir užantspauduoja Kryžiaus antspaudu su visu jame glūdinčiu meilės intensyvumu bei pergale, taip pat ir su kovomis bei kančia. Santuokos sakramentas susieja sutuoktinius su Kristaus Kryžiumi. Nepalieka šalia jo, nesugražina į Edeną, žemiškąjį rojų, ir nesako: "Kryžius skirtas tik vienuoliams". Užtenka net labai nedidelės apaštalavimo patirties, kad pastebėtum, jog susituokusiųjų kryžius kartais yra labiau regimas negu vienuolių. Tai tiesa, manau, kad kova labiau matoma krikščioniškoje santuokoje ir čia labiau negu vienuoliniame gyvenime pasirodo kryžius, kur jis esti labiau vidinis, gilesnis - dažnai čia tenka labiau išgyventi Agoniją. Tačiau abiem atvejais yra Kryžiaus slėpinys, nes krikščioniško šventumo negali būti be Kryžiaus. Negali išvengti Kryžiaus nei vienuolystėje, nei santuokoje - Kryžiaus slėpinys yra su mumis.

- Tačiau kodėl Dievas panorėjo Kryžiaus slėpinio, kodėl jis panorėjo, kad meilės pergalė pasirodytų būtent per kančią? Kodėl toks neatitikimas tarp mūsų žmogiškų, natūralių polinkių, troškimų ir krikščioniško gyvenimo reikalavimų?

- Šis slėpinys siekia labai toli. Tai didis slėpinys, kuris mus išties sukrečia, nes Kryžius visuomet yra beprotybė ir papiktinimas mūsų jutimiškumui bei žmogiškam protui, tuo tarpu tikinčiajam - išmintis. Ir dar, - tai irgi sakoma Šventajame Rašte, - Dievo keliai nėra mūsų keliai. Kaip toli dangus nuo žemės, taip Dievo keliai toli nuo mūsų kelių. Pamatome tą iškart - Dievo keliai eina per Kryžių. Žmonių keliai norėtų jo išvengti, bet kokia kaina norėtų pasiekti laimę tiesiogiai, kad tik nereikėtų eiti per kančią. Visi tą jaučiame - mėgti kančią nėra gerai. Tai nesveikavimas. Reikia mėgti džiaugsmą, gyvenimo pilnatvę - tai normalu. Tačiau žinome, kad Tėvas mus "apgenės", idant šis žmogiškas ir kartu dieviškas išsiskleidimas būtų tobulas. Jis mus "apgenės" pagal Kristaus Kryžiaus matmenis - tad neišvengiamai reiks kovoti ir kentėti.

Taigi kodėl? Štai didysis "kodėl", prie kurio tenka nuolatos sugrįžti. Jėzus sutiko su Agonija, Kryžiumi, Palaidojimu. Užsikrovė visa tai ant savęs - jis yra Dievo Avinėlis, kuris naikina pasaulio nuodėmę. Kodėl Kristaus Kryžiaus, Agonijos ir Palaidojimo slėpiniai, kurie vėl mus visiškai ir pilnutinai padaro Dievo vaikais, nesugražina mūsų į žemiškąjį rojų? Tikriausiai būtent to meldė Kristus Agonijos metu: "Tėve, teaplenkia mane ši taurė". Tai didžioji Jėzaus malda. Jėzus savo žmogiška širdimi žinojo, kaip baisu būti kančios priežastimi: daliniesi džiaugsmu, tačiau kai turi kilnią ir karališką širdį, kančią nori pakelti vienas. Savo kunigiškąja širdimi Jėzus žinojo, kad gali vienas prisiimti atsakomybę už visus žmones Tėvo akivaizdoje ir vienas atsisteisti už visas nuodėmes, o tai ir paaikškina jo prašymą: "Tėve, teaplenkia mane ši taurė". Jėzus neprašo atitolinti savo mirtį, bet atitolinti ją tokia, kokia ji laukė jo: įtraukusią į tą pačią kančią Mariją, įtraukusią į tą kančią šventąjį Joną, šventąsias moteris ir visą Bažnyčią. "Teaplenkia mane ši taurė. Tačiau ne kaip aš noriu, bet kaip tu!" Tarytum vyktų meilės kova tarp to, kas giliausia žmogiškoje Kristaus širdyje, ir mylinčios Tėvo valios Jėzui ir Bažnyčiai, Jėzui ir Marijai. Jėzus paveda save Tėvui. O Tėvo valia tokia, - kad Kryžiaus slėpinys būtų ne vien tik teisingumo, - teisingumas visada reikalauja griežtumo, - bet ir meilės darbas. Meilė, priešingai, siekia nuolatos eiti vis toliau, kiek įmanoma toliau. Tėvas nori, kad Kryžius būtų meilės slėpinys, kuriuo Jėzus parodytų visų pirma savo meilę Tėvui ir mums. Ši meilė įima ir teisingumą. Ant Kryžiaus meilė ir tiesa, meilė ir teisingumas pasibučiavo, nes būtent meilė ir gailestingumas apima teisingumą.

Tai leidžia suprasti, kodėl Tėvas norėjo, kad Marija išgyventų Kryžiaus slėpinį savaip - kaip Moteris, per Atjautos (lot. compassio) slėpinį, idant viską pakeltų savo tikėjimu, viltimi ir meile. Marija turi išgyventi viską, ką Jėzus patyrė. Išgyventi savitai, būdama visiškai priklausoma nuo Jėzaus. Jėzus yra visiškai priklausomas nuo Tėvo, jis vykdo Tėvo valią, o Marija yra visiškai priklausoma nuo Jėzaus valios, nuo Kristaus meilės. Ji visiškai priklausoma nuo jo širdies ir viską pakelia kartu su juo. Kryžiaus slėpinys - tai meilės darbas, kaip tik todėl yra šis perviršis, kai visas Kryžiaus slėpinys pratęsimas ir užbaigiamas Marijos širdyje.

Čia labai slėpingai vėl atrandame vyro ir moters santykius dieviškoje srityje. Moteris viską užbaigia savo širdies gelmėje. Marija visiškai priklauso nuo Jėzaus, tačiau būtent joje turi užsibaigti visas Kryžiaus slėpinys. Ir Tėvas panorą, idant Kryžius būtų ne vien teisingumo, bet visų pirma meilės slėpinys būtent dėl to, kad Marija, o per ją Jonas ir visa Bažnyčia, kiekvienas iš mūsų, būtų labiau suvienyta su Jėzumi. Jei Kryžius būtų vien tik teisingumo slėpinys, Marija viską būtų gavusi dovanai, ji būtų dovanai išgelbėta. Tačiau ji tebūtų tik mažas vaikas, kuris viską gauna. Tėvas nori, kad Naujojoje Sandoroje būtų kažkas didingiau, kad Marija būtų ne tik viską gaunantis vaikelis, bet ir Jėzaus Širdies bičiulė, sutuoktinė, kuri visiškai atsiduodama dirba tą patį darbą kaip ir Jėzus. Marija viską gauna, kad viską atiduotų. O atiduodama viską, tampa bičiule, socia, partnere (pačia stipriausia prasme, meilės plotmėje), sutuoktine, ta, kuri meilėje dirba bendrą darbą su Jėzumi. Manau, tai yra esminis dalykas.

Žmonės, t.y. teologai, o paskui juos ir tikintieji, Kryžiuje matantys tik teisingumą, negali suprasti Atjautos slėpinio. Jiems tai atrodo perdėtas dalykas, kurio neturėjo būti ir kuriuo nereikia domėtis. Teisingumui užtenka vieno Jėzaus. Ir teisingumo plotmėje jis yra vienas vienintelis tarpininkas, turintis pakelti visas nuodėmės pasekmes, nes tik jis vienas gali pakelti Tėvo teisingumą, būdamas mylimasis Sūnus ir kartu žmogus. Tėvas nori, kad Kryžiaus slėpinys siektų iki galo ir būtų gailestingumo bei meilės slėpinys, kad Marija galėtų ne tik būti išgelbėta, bet ir bendradarbiauti su Jėzumi savo moterišku būdu - tikėjimu, viltimi ir meile, mažo kūrinio neturtu. Tėvas panorėjo tokio bendradarbiavimo tam, kad Marija glaudžiau susivienytų su Jėzumi. Juk dirbdamas bendrą darbą su savo mylimuoju patiri nepakartojamą vienybę. Gauti viską iš kito yra labai gražu - šitaip elgiasi vaikas. Bendradarbiauti su tuo, kurį myli, - būdinga draugui, sutuoktiniui. Toks bendradarbiavimas siekia daug toliau ir sykiu sukuriama vienybė. Turime suprasti, kad šis Marijos bendradarbiavimas yra gailestingumo perviršis, meilės perviršis. Štai kaip Marija tampa bendraatpirkėja meilės ir Atpirkimo plotmėje. Aišku, meilė ir teisingumas yra viena, dėl to ji taip pat išgyvena teisingumo slėpinį. Tačiau išgyvena jį per meilę taip, kad tampa bendraatpirkėja dėl gailestingumo ir meilės, kurie apima ir teisingumą, perviršio. Marija nėra tarpininkė, bendraatpirkėja pirmiausia teisingumo plotmėje. Šioje plotmėje Jėzus yra vienas, vienintelis.

Taigi būtent dėl gailestingumo ir meilės perviršio Kryžiaus slėpinys nesibaigia Jėzumi, bet išsidriekia Marijos širdyje, Jono širdyje, visų šventųjų ir mūsų pačių širdyse. Reikia aiškiai suvokti, kad meilės intensyvumo prasme Kristaus meilės viskam užtenka - mes čia nieko negalime pridėti. Marija papildo ir užbaigia Atpirkimo slėpinį ekstensyvumo, o ne intensyvumo požiūriu. Normalu, juk ji viską gauna iš Jėzaus - taigi nieko negali pridėti intensyvumo požiūriu. Tą gali padaryti tik ekstensyviai, nes ji leidžia Kristaus Kryžiaus slėpiniui tęstis jos proto ir širdies gelmėje. Norint visa tai išaiškinti, reiktų platesnio teologinio išvystymo. Nežinau, ar to dabar reikia.

Tai galime suprasti jau mūsų žmogiškame gyvenime. Nuostabu, puiku turėti draugą, kuris niekada nekenėto ir su mumis visuomet dalyvautų tik džiaugsmingose paslapyse. Kai esi jaunas, tai įprasta - jaunimas linksmiasi, džiaugiasi, švenčia. Tačiau kai tampa vyrėlesnis, supranti, jog meilė draugui gali išsiskirti širdyje tik kartu su juo išgyvenant kančią. Gali būti ir jo vieno, ir bendra kančia - kartu tenka pereiti didžiulę kančią,

sunkią kovą, kur širdis lieka lyg sudaužyta. Nuo kančios plystant širdžiai meilė gali daug giliau išsisknyti. Tik sužeista širdis moka tikrai, giliai, taigi ir ištikimai mylėti. Džiugiai meilei dažnai stinga gelmės. Reikia tokios žaizdos, kad meilė iš tikrųjų galėtų būti didesnė.

Visa tai esti kur kas stipriau, kai kalbama apie dievišką meilę. Tėvas nori, kad Marijos ir Jėzaus Širdis sietų gili meilės vienybė. Kad galėtų atsirasti tokia vienybė, jie turi bendradarbiauti drauge realizuodami kūrinį, kuris sužeidžia ir Jėzaus, ir Marijos Širdį. Jie turėjo kartu kęsti, kartu pakelti, kartu išvargti. Tada išnyksta sienos, ir meilė gali skliti bei apimti viską. Šis tikrai didingas kančios slėpinys sužeidžia, bet kartu padaro meilės imlumą bei atsidavimą iš meilės daug didesnius. Tėvas, būdamas išmintingas, klausia Mariją, ar ji laisvai priima šį Atjautos slėpinį, kad būtų dar labiau "viena" su Jėzumi, kad būtų ne vien toji, kuri (dar kartą) viską gauna dovanai kaip vaikas, bet ir toji, kuri kovodama auga meile. Prisiminkime penktąją džiaugsmingąją paslaptį - po trijų nerimo dienų Marija suranda Jėzų Jeruzalėje. Tuo metu ji baisiai kankinosi. Ši kančia "nereikalinga", jos galėjo ir nebūti - būtų užtekę vieno Jėzaus žodžio, ir Marija būtų viską supratusi. Jis nieko nepasakė. Kaip sykis sunkiausiai pakeliamos "nereikalingos" kančios, kurių galima buvo išvengti. Būtent jos širdyje atveria dar gilesnę žaizdą, kad plūstelėtų meilė. Sužeistas žmogus esti gerokai neturtingesnis, gerokai mažesnis. Tada jis tampa imlesnis, ir dieviška meilė gali kur kas giliau užvaldyti širdį.

- Grįžtame prie to, ką Jūs sakėte pradžioje, - Dievas leido žmogui nusidėti, kad jis būtų neturtingesnis.

- Taip, kad būtų neturtingesnis ir taptų pajėgesnis mylėti. Akivaizdu, jog čia priėjome prie, sakyčiau, didžiausio meilės reikalavimo. Jį nuolatos atrandame Tėvo ir Jėzaus vedime, kaip jie mus veda. Nuostabu matyti Tėvo ir Sūnaus dialogą Agonijos slėpinyje, nes Kryžiui iškilus mūsų gyvenime, jam staiga išiveržus, taip gera žinoti, kad Jėzus prašė Tėvą, idant tas Kryžius mūsų nepaliestų. Jis atsistojo tarp Tėvo ir mūsų, kad neštų tą Kryžių, ir nešė jį anksčiau už mus. Labai padeda žinoti, kaip labai Jėzus mus supranta, kaip labai jis supranta mūsų trapumą, žino, kad mums labai sunku pakelti kančią. Išties labai padeda, ir mes imame Kryžių, kaip to iš mūsų prašoma. Šią nukryžiuojančią Tėvo valią primame su Jėzumi, per jį. Jėzus panorą ją priimti dėl mūsų ir dėl savęs. Ir prašo mus priimti šią valią su juo ir dėl jo.